

‘De schadebegroting van een minderjarige met ernstig letsel’

Toetsing van: Afstudeeronderzoek HBR-4-AS17-AS

Hogeschool Leiden

Naam:

Afstudeerbegeleider:

Studentnummer:

Klas:

Onderzoeksdocent:

Opdrachtgever:

Opleiding HBO-Rechten

Pochia Owusu

mw. mr. N. Janssen

1098845

RE4D

mw. mr. M Mesman

Randstad Personenschade

16 juni 2020

Collegejaar 2019/2020

Voorwoord

Geachte lezer,

Voor u ligt mijn scriptie die ik heb geschreven in het kader van mijn afstuderen van de hbo-opleiding Rechten aan de Hogeschool in Leiden en in opdracht van letselschadebureau Randstad Personenschade BV.

Van medio maart 2012 tot en met juni 2020 ben ik bezig geweest met het onderzoek en het schrijven van de scriptie. Dit heb ik kunnen realiseren met behulp van mijn begeleiders vanuit de hogeschool en Randstad Personenschade.

Mijn dank gaat uit naar iedereen die mij vanuit de Hogeschool heeft gesteund en begeleiding heeft gegeven. Tevens wil ik de heer Doruk nadrukkelijk bedanken voor de mogelijkheid die hij mij heeft geboden om de laatste fase van mijn studie bij Randstad Personenschade te mogen afronden.

Ik wens u veel leesplezier.

Pochia Owusu

Amsterdam, 16 juni 2020

Samenvatting

Dit onderzoek is uitgevoerd naar aanleiding van een probleem bij Randstad Personenschade. Het gaat daarbij om het berekenen van een schadebegroting bij een minderjarige met ernstig letsel. In een dergelijk geval moeten Randstad Personenschade vaak langere procedures aangaan, wat nadelig is voor haarzelf, maar ook voor de cliënten. Randstad Personenschade streeft er namelijk naar om haar cliënten zo efficiënt mogelijk diensten te verschaffen.

Het doel van dit onderzoek is de juiste manier vinden voor het opstellen van schadebegrotingen voor minderjarigen met ernstig letsel. Tevens is het van belang te achterhalen welke factoren daarbij in acht genomen moeten worden. Het uiteindelijke doel is de knelpunten van een zaak in kaart brengen om een eerlijk en goed proces te bevorderen. De centrale vraag van dit onderzoek is: ‘Welk advies kan gegeven worden aan de juristen van Randstad Personenschade, op basis van wet- en regelgeving, literatuuronderzoek, jurisprudentieonderzoek en dossieronderzoek met betrekking tot het berekenen van de schadebegroting van een minderjarige met blijvend letsel?’

Voor het beantwoorden van de centrale vraag zijn vijf deelvragen opgesteld. Deze vragen worden beantwoord aan de hand van wet- en regelgeving, literatuuronderzoek, dossieronderzoek en jurisprudentieonderzoek. Op basis van wet- en regelgeving is vastgesteld dat afdeling 6.1.10 van het Burgerlijk Wetboek ziet op het schadevergoedingsrecht. Daarnaast is in kaart gebracht wat de wijze van begroten is en wat de uitgangspunten zijn. De wijze van begroten geschiedt middels de wetsartikelen 6:97 en 6:101 BW. De twee uitgangspunten van schade begroten zijn de concrete en de abstracte methode.

Door middel van de theoretische deelvragen is onderzocht welke knelpunten zich kunnen voordoen. Hier is besproken wat het speculatieve karakter van schade bij minderjarigen is. Het blijkt dat het inschatten van arbeidsvermogen van minderjarigen zeer speculatief is, omdat vaak nauwelijks tot geen aanknopingspunten te vinden zijn. Ook is de rol van de waarde van de statistische gegevens besproken. Hieruit is voortgekomen dat deze gegevens discriminerend kunnen werken, omdat niet gebruikgemaakt wordt van de gegevens van het individuele slachtoffer, maar van die van de gehele populatie. Vervolgens zijn op basis van het literatuuronderzoek verschillende alternatieven besproken met verschillende achterliggende gedachten en beweegredenen voor het begroten van schade bij minderjarigen.

Door middel van de praktische deelvragen is onderzocht hoe rechters schadebegrotingen beoordelen. Uit dit onderzoek is gebleken dat veel rechters de hypothetische vergelijking gebruiken om een

schadebegroting vast te stellen. Tevens is ook uit het onderzoek gebleken dat de hypothetische vergelijking, een redelijke verwachting van de toekomst en de afweging van goede en kwade kansen dient meegenomen te worden voor de vaststelling van schadebegroting. Daarnaast is de huidige begrotingswijze van Randstad Personenschade onderzocht en is gekeken in hoeverre deze wijze verschilt met die van de rechtspraak. Tevens is vastgelegd wat de grootste begrotingsverschillen zijn.

Tot slot is een advies geformuleerd op basis van de resultaten uit het onderzoek: Randstad Personenschade dient haar begrotingswijze aan te passen. Op deze manier kan het proces verspoeld worden waardoor cliënten zich eerder gehoord zullen voelen en Randstad Personenschade efficiënter te werk kan gaan.

INHOUDSOPGAVE

<u>AFKORTINGEN</u>	6
<u>HOOFDSTUK 1 INLEIDING</u>	7
1.1 AANLEIDING ONDERZOEK EN PROBLEEMANALYSE	7
1.2 DOELSTELLING, CENTRALE VRAAG EN DEELVRAGEN	9
1.3 OPERATIONALISEREN VAN BEGRIPPEN	10
1.4 ONDERZOEKSMETHODE/ VERANTWOORDING PER DEELVRAAG	11
<u>HOOFDSTUK 2. JURIDISCH KADER: LETSELSCHADEBEGROTING</u>	16
2.1 WETTELIJK KADER	16
2.2 WIJZE VAN SCHADEBEGROTING	17
2.3 UITGANGSPUNTEN SCHADEBEGROTING	19
2.4 DEELCONCLUSIE	21
<u>HOOFDSTUK 3. JURIDISCH KADER: KNELPUNTEN TIJDENS SCHADEBEGROTINGEN</u>	22
3.1 KNELPUNTEN HUIDIGE SYSTEEM	22
3.1.1 SPECULATIEVE KARAKTER MINDERJARIGEN	22
3.1.2. WAARDE VAN STATISTISCHE GEGEVENS	23
3.1.3. DISCRIMINERENDE WERKING	24
3.2 DEELCONCLUSIE	25
<u>HOOFDSTUK 4. JURIDISCH KADER: ALTERNATIEVE SCHADEBEGROTINGEN</u>	26
4.1 ALTERNATIEVE BENADERINGEN SCHADEBEGROTING	26
4.1.1. PERSOONLIJK MODAAL MODEL	26
4.1.2. HET ZWOLSE MODEL (VOETNOTEN BIJ KOPJES)	27
4.1.3. ‘WAT – NU’ VARIANT	28
4.1.4. HERSTELGERICHTE BENADERING	28
4.1.5. VOLLEDIG ABSTRACTE METHODE	29
4.2 DEELCONCLUSIE	30
<u>HOOFDSTUK 5. RESULTATEN: JURISPRUDENTIEONDERZOEK</u>	31

5.1 VERANTWOORDING JURISPRUDENTIE	31
5.2 TOPICS ANALYSE	31
5.3 UITWERKING VAN RESULTATEN	32
5.4 DEELCONCLUSIE	40
<u>HOOFDSTUK 6. RESULTATEN: DOSSIERONDERZOEK</u>	41
6.1 DOSSIERONDERZOEK RANDSTAD PERSONENSCHADE	41
6.2 UITWERKING VAN RESULTATEN	41
6.2 BEGROTINGSWIJZE RANDSTAD PERSONENSCHADE VERSUS BEGROTINGSWIJZE RECHTSPRAAK	45
6.3 TUSSENCONCLUSIE	45
<u>HOOFDSTUK 7: CONCLUSIE EN ADVIES</u>	46
7.1 CONCLUSIE	46
7.2 ADVIES	48
<u>LITERATUURLIJST</u>	50
<u>BIJLAGEN</u>	53
BIJLAGE 1	53
BIJLAGE 2	54
BIJLAGE 3	65
BIJLAGE 4	68

Afkortingen

Art.	Artikel
BW	Burgerlijk Wetboek
jo.	Juncto

Hoofdstuk 1 Inleiding

1.1 Aanleiding onderzoek en probleemanalyse

Randstad Personenschade Letseladvies (hierna: Randstad Personenschade) is een letselschadebedrijf dat de belangen behartigt van mensen die slachtoffer zijn geworden van verkeersongevallen, bedrijfsongevallen of overige ongevallen. Randstad Personenschade streeft ernaar om zijn cliënten zo efficiënt mogelijk diensten te verschaffen, goed advies te verlenen en de uiterste schade te verhalen bij de tegenpartij. Dit verloopt vaak zonder problemen.

Jaarlijks lopen minderjarigen door ongevallen letsel op. In sommige gevallen is dit letsel blijvend. Randstad Personenschade staat minderjarige cliënten bij die door ongevallen ernstig letsel hebben opgelopen. Voor zowel de jonge slachtoffers als voor de ouders is dit een zwaar proces. Er is veel onduidelijk met betrekking tot de (financiële) zekerheid in de toekomst van het kind. Ouders zijn door de zorg van het kind vaak genooddaakt om te stoppen met werken. Zij maken daarbij extra kosten, zoals medische kosten en verzorgingskosten, waardoor ze verlies van inkomsten hebben.

Naast de financiële onzekerheid spelen er andere aspecten. Het is vaak moeilijk te beoordelen hoe blijvend letsel zich in de toekomst van het jonge slachtoffer zal ontwikkelen. Er is immers geen duidelijk beeld over de toekomst van het kind en het arbeidsvermogen. De juristen kunnen niet altijd goed in kaart brengen welke factoren van belang zijn om de schadebegroting te berekenen voor blijvend letsel. Dit zorgt ervoor dat in bepaalde zaken geen vlotte en soepele afwikkeling is. Dit is een probleem.

In het geval een minderjarige blijvend letsel oploopt, is het belangrijk dat de toekomstige schade concreet wordt begroot. De toekomstige schade moet geheel worden afgestemd op de persoonlijke omstandigheden van het slachtoffer. Echter, de toekomstige werkelijke situatie na het ongeval en de ‘toekomstige’ hypothetische situatie zonder ongeval in kaart brengen, is niet eenvoudig. Hierbij komen veel vragen naar boven, zoals: moet gekeken worden naar hoe het letsel zich zal ontwikkelen in de toekomst? Hoeveel kans is er dat het functioneren van het slachtoffer verbetert? Wat als het slachtoffer ongedeerd was gebleven? Wat voor een carrière zou het slachtoffer hebben? Hoe zou het inkomen eruit hebben gezien? Hoe jonger het slachtoffer is, hoe moeilijker het is om deze vragen te beantwoorden. Uit de antwoorden kunnen vaak geen concrete aanknopingspunten afgeleid worden.

Wanneer een slachtoffer te jong is om te kunnen bepalen wat het schoolniveau zou zijn in de toekomst, wordt gekeken naar het schoolniveau van de ouders, broer of zus, om zo een arbeidsvermogen te berekenen voor het kind. Indien de ouders een laag schoolniveau hebben, wordt bij de berekening ervan uitgegaan dat het kind ook een laag schoolniveau zal hebben in de toekomst.

Deze werkwijze kan discriminatoir uitwerken, omdat zich conflicten kunnen voordoen met het recht op gelijke behandeling. Dat een ouder een laag schoolniveau heeft, betekent niet dat een kind dat ook zal hebben. In een proces wordt dit gezien als een knelpunt, omdat een onderscheid wordt gemaakt in bepaalde eigenschappen, zoals de familiale achtergrond van een kind. Dit is in strijd met het gelijkheidsbeginsel volgens art. 21 lid van het EU-Handvest.

Het Nederlandse schadevergoedingsrecht kent momenteel alleen een rechtvaardigingsgrond voor de schadebegroting voor volwassenen. Voor minderjarigen die ernstige schade hebben opgelopen, is deze grond er nog niet. Desalniettemin hebben minderjarigen ook recht op een volledige schadevergoeding. De schade wordt bepaald door de actuele situatie te vergelijken met de situatie waarin het slachtoffer zich zou hebben bevonden als er geen ongeval was geweest.

De kwestie waarin jonge kinderen letselslachtoffer worden, brengt veel onzekerheden met zich mee. Deze onzekerheden doen zich voor, omdat er weinig duidelijke aanknopingspunten in het verleden te vinden zijn om te bepalen wat de hypothetische levensloop van het slachtoffer zal zijn. Om die reden dient de inkomensschade volledig abstract te worden begroot en te worden vastgesteld op het gemiddelde inkomen uit arbeid van de potentiële beroepsbevolking.¹ Alle kansen van het hypothetische leven van het slachtoffer worden naar hun ware grootte verwerkt. Indien er voldoende aanknopingspunten zijn voor een reële voorspelling van het hypothetische leven, volgt een concrete schadevergoeding. Het is duidelijk dat hoe jonger het kind is, hoe lastiger het zal zijn om te voorspellen wat de toekomstperspectieven van het kind zouden zijn.²

Uit het gesprek met de opdrachtgever is gebleken dat er nog weinig kennis is op dit gebied, waardoor juristen vaak langdurig bezig zijn met een dossier. Er ontbreekt kennis om de juiste factoren optimaal toe te passen, om een concrete schadeberekening te maken voor minderjarigen met blijvend letsel. Bovendien is het moeilijk vast te stellen hoe de toekomst van het kind eruit zal zien, wanneer deze toekomst vergeleken wordt met de toekomst zoals die geweest zou zijn als het ongeval niet had plaatsgevonden.

¹ Jansen, NTBR 2007, p. 3.

² Jansen, NTBR 2007, p. 1.

1.2 Doelstelling, centrale vraag en deelvragen

Het doel van dit onderzoek is om de juristen van Randstad Personenschade inzicht te verschaffen in de mogelijkheden om de schadebegroting te berekenen voor een minderjarige met blijvend letsel en ze hierover te adviseren. Dit inzicht wordt verschaft door onderzoek naar de wet- en regelgeving, een literatuuronderzoek, jurisprudentieonderzoek en dossieronderzoek. Dit inzicht is van belang om te kunnen achterhalen welke factoren toegepast moeten worden bij de berekening van de schadebegroting, met als doel de mogelijke knelpunten tijdens een zaak te weren en een eerlijk en goed proces te bevorderen.

Centrale vraag

Welk advies kan gegeven worden aan de juristen van Randstad Personenschade, op basis van wet- en regelgeving, literatuuronderzoek, jurisprudentieonderzoek en dossieronderzoek met betrekking tot het berekenen van de schadebegroting van een minderjarige met blijvend letsel?

Theoretische-juridische deelvragen:

- I. Wat is blijkens wetsanalyse en literatuuronderzoek de wijze waarop letselschade wordt begroot?
- II. Welke knelpunten kunnen zich voordoen tijdens het berekenen van de schadebegroting bij minderjarigen met blijvend letsel op basis van literatuuronderzoek?
- III. Welke alternatieven zijn er om een schadebegroting te berekenen bij minderjarigen met blijvend letsel op basis van literatuur?’

Praktijkonderzoek deelvragen:

- I. Op basis van welke feiten en omstandigheden wordt de schade van minderjarigen begroot die letselschade hebben opgelopen op basis van jurisprudentieonderzoek?
- II. Naar welke feiten en omstandigheden kijkt Randstad Personenschade bij het berekenen van schadebegrotingen bij minderjarigen op basis van dossieronderzoek?

1.3 Operationaliseren van begrippen

Knelpunten

In dit onderzoek wordt onder het begrip ‘knelpunten’ verstaan: problemen die zorgen voor vertragingen in een dossier en die ten nadele zijn voor zowel de cliënten als de juristen van Randstad Personenschade.

1.4 Onderzoeksmethode/ verantwoording per deelvraag

1. Wat is blijkens wetsanalyse en literatuuronderzoek de wijze waarop letselschade wordt begroot bij minderjarigen?

Voor de beantwoording van deze deelvraag is gebruikgemaakt van een wetsanalyse en literatuuronderzoek. Voor de wetsanalyse is nationale wetgeving geraadpleegd.

Om deze deelvraag te kunnen beantwoorden is eerst een wetsanalyse verricht. Hiermee is onderzocht welke afdeling in de wet zich richt op letselschade. Vervolgens is onderzocht wat in de wet staat omschreven over het berekenen van de schadebegroting en wat de uitgangspunten daarvan zijn. De kwaliteit, betrouwbaarheid en validiteit van de bronnen zijn toelaatbaar, omdat gebruikgemaakt is van verschillende bronnen van verschillende auteurs. Dit kan gecontroleerd worden door voetnoten in de teksten waarin wordt verwezen naar de bronnenlijst.

Voor het literatuuronderzoek zijn verschillende handboeken en wetenschappelijke artikelen geraadpleegd. Twee titels die een belangrijke rol hebben gespeeld in het literatuuronderzoek zijn:

- *Smartengeld, tien jaar later* door S.D. Lindenbergh en
- *Schadevergoeding: Algemeen, deel 2* door C.J.M. Klaassen.

Tevens zijn ook uitspraken van de Hoge Raad geraadpleegd, om inzicht te krijgen over hoe rechters de wet- en regelgeving omtrent het schadevergoedingsrecht toepassen in hun uitspraken. Uit de literatuur is namelijk gebleken dat uitspraken van de Hoge Raad vaak als uitgangspunt dienen voor andere rechters in hun beoordeling.

Uitspraken van de Hoge Raad die meegenomen zijn in dit onderzoek zijn:

- 'Wrongful life'
- Vehof/ Helvetia
- Rijnstate/Reuvers

2. Welke knelpunten kunnen zich voordoen tijdens het berekenen van de schadebegroting bij minderjarigen met blijvend letsel op basis van literatuuronderzoek?

Voor de beantwoording van deze deelvraag is literatuuronderzoek gedaan. Verschillende handboeken, wetenschappelijke artikelen en uitspraken van de Hoge Raad zijn geraadpleegd. De belangrijkste bronnen die gebruikt zijn, zijn:

- *De maatmens-benadeelde in het aansprakelijkheidsrecht* door M. Th. Beumers en W. Van Boom
- *Prognoses in het personenschaderecht* door T. Hartlief
- Het arrest Van Sas/ Interpolis van de Hoge Raad

Met behulp van deze bronnen is onderzocht wat in de vakliteratuur beschreven is omtrent de knelpunten in schadebegrotingen bij minderjarigen, hoe deze kunnen ontstaan en of deze meewegen tijdens het berekenen van de schadebegroting. Het advies aan de juristen van Randstad

Personenschade is onderbouwd aan de hand van deze literatuur. Deze onderzoeksmethode is betrouwbaar en van goede kwaliteit omdat gebruikgemaakt wordt van verschillende bronnen van verschillende auteurs, zoals handboeken en wetenschappelijke artikelen.

3. Welke alternatieven zijn er om een schadebegroting te berekenen bij minderjarigen met blijvend letsel op basis van literatuur?'

Voor de beantwoording van deze deelvraag is literatuuronderzoek gedaan. Er is onderzocht welke alternatieven er zijn voor het berekenen van een schadebegroting en hoe deze worden toegepast. Met alternatieven worden de verschillende wijzen van het berekenen van een schadebegroting bedoeld. Bij sommige alternatieven wordt de focus gelegd op de persoonlijke omstandigheden van het slachtoffer, zoals etniciteit, geloofsovertuiging of sociale klasse. Bij andere alternatieven wordt gekeken naar in welke omstandigheden het slachtoffer zou moeten verkeren om een zo goed mogelijk bestaan te hebben. Op basis daarvan wordt vervolgens een inschatting gemaakt voor een begroting. Het doel van deze vraag is alternatieve manieren van schadebegrotingen in kaart te brengen, vaststellen wat de eventuele voor- en nadelen van deze manieren zijn en onderzoeken of deze alternatieven toegepast kunnen worden tijdens een berekening van schadebegrotingen bij minderjarigen met blijvend letsel. Deze onderzoeksmethode is betrouwbaar en van goede kwaliteit zijn omdat gebruikgemaakt is van verschillende bronnen van verschillende auteurs zoals handboeken, wetenschappelijke artikelen, een onderzoeksrapport en een uitspraak van de Hoge Raad. Er is onder andere gebruikgemaakt van de volgende bronnen:

- *Het is een bijzonder kind en dat is-ie!* door R.M.J.T. van Dort
- *De begroting van inkomensschade van baby's en peuters als gevolg van aan hen toegebracht ernstig hersenletsel* door J.F.M. Janssen
- Rapport Commissie gelijke behandeling
- Het arrest Van Sas/ Interpolis van de Hoge Raad

4. Op basis van welke feiten en omstandigheden wordt de schade van minderjarigen die letselschade hebben opgelopen begroot, op basis van jurisprudentieonderzoek?

Voor de beantwoording van deze vraag is jurisprudentieonderzoek gedaan. Er zijn elf uitspraken geanalyseerd die betrekking hebben op deze deelvraag. Allereerst is op de webpagina rechtspraak.nl te zoeken met de zoekwoorden: blijvend, letselschade, kind en schadebegroting. Hieruit kwamen 21 resultaten. Na deze uitspraken grondig te hebben gelezen zijn de uitspraken eruit gefilterd betrekking hadden op kinderen. Vervolgens is gekeken naar de aard van het letsel en naar hoe de rechter de schadebegroting heeft beoordeeld. Op basis daarvan is geconcludeerd dat elf van de 21 uitspraken het meest geschikt zijn voor dit onderzoek omdat in deze zaken goed naar voren komt wat de uitgangspunten zijn geweest voor de rechter en de onderbouwing daarvan duidelijk is omschreven.

Vervolgens is in kaart gebracht hoe de rechters bij verschillende feiten en omstandigheden naar een zaak hebben gekeken en wat doorslaggevend is geweest tijdens de beoordeling.

Aan de hand van de jurisprudentieanalyse is het mogelijk antwoord te geven op de vraag hoe rechters in verschillende situaties hebben gekeken naar de schadebegrotingen en hoe de beslissing is meegenomen in de beoordeling van de zaak. Aan de hand hiervan wordt Randstad geadviseerd over hoe zij in het vervolg dit soort zaken kan aanpakken. De topics die zijn gebruikt bij het analyseren van de uitspraken, zijn geselecteerd op basis van de meest voorkomende topics in de literatuur. Met behulp van deze topics is vastgesteld op welke wijze de schadebegroting geschiedt en welke factoren doorslaggevend zijn voor het beoordelen daarvan. De volgende topics zijn gebruikt in de analyse:

Topics:	Uitleg topics:
1. Leeftijd	De leeftijd van het slachtoffer ten tijde van het ongeval
2. Aard letsel	De aard en ernst van de opgelopen letsel
3. Hypothetische vergelijking	De vergelijking die wordt gemaakt tussen de feitelijke situatie na het ongeval en de hypothetische situatie situatie zonder ongeval.
4. Redelijke verwachting toekomstig ontwikkelingen	Wat de uiteindelijke verwachtingen van het slachtoffer kunnen zijn ná de hypothetische vergelijking
5. Afweging goede en kwade kansen	De afwegingen die genomen moeten worden op basis van de hypothetische vergelijking en redelijke verwachting toekomst. Dit is van belang, omdat zowel de goede als de kwade kansen van het slachtoffer in acht genomen moet worden vóór definitief schade begroten.
6. Discriminatie	De begroting die plaatsvindt op basis van de persoonlijke omstandigheden van de minderjarige. Wat in strijd gaat met art. 21 lid 1 EU Handvest.
7. Medische rapport	Hiermee wordt een standpunt onderbouwd of kan op basis van de rapportage een schade worden begroot
8. Achtergrond	De familiale achtergrond van het slachtoffer, bijvoorbeeld opleidingsniveau van ouders, beroep van de ouders of maatschappelijke status van het gezin
9. Statistische gegevens	Gegevens die gelden voor een hele populatie
10. Aansluiting	Gebruik van mogelijkheden of middelen die de rechter in acht heeft genomen voorafgaand de beoordeling
11. Smartengeld	De begroting heeft plaatsgevonden door vast te stellen naar billijkheid of de objectieve factoren

5. Naar welke feiten en omstandigheden kijkt Randstad Personenschade bij het berekenen van schadebegrotingen bij minderjarigen op basis van dossieronderzoek?

Voor de beantwoording van deze vraag zijn vijf dossiers van Randstad Personenschade geraadpleegd. Er konden niet meer dossiers geraadpleegd worden omdat Randstad Personenschade niet veel dossiers heeft inzake dit onderwerp. Randstad Personenschade biedt niet de mogelijkheid om een dossier te

zoeken op basis van concrete gegevens van haar cliënten. Daarom is het niet mogelijk om te zoeken naar dossiers die alleen betrekking hebben op minderjarigen met blijvend letsel. De opdrachtgever heeft daarom een aantal dossiers overgedragen die een bijdrage hebben geleverd aan dit onderzoek.

Deze dossiers konden geanalyseerd worden omdat feiten en omstandigheden duidelijk naar voren komen in deze dossiers. Tevens zijn de onderbouwingen met betrekking tot de schadebegroting voldoende opgenomen in het dossier om deze mee te kunnen nemen in de analyse.

Topics:	Uitleg topics:
1. Leeftijd	De leeftijd van het slachtoffer ten tijde van het ongeval
2. Aard letsel	De aard en ernst van de opgelopen letsel
3. Hypothetische vergelijking	De vergelijking die wordt gemaakt tussen de feitelijke situatie na het ongeval en de hypothetische situatie situatie zonder ongeval.
4. Redelijke verwachting toekomstig ontwikkelingen	Wat de uiteindelijke verwachtingen van het slachtoffer kunnen zijn ná de hypothetische vergelijking
5. Afweging goede en kwade kansen	De afwegingen die genomen moeten worden op basis van de hypothetische vergelijking en redelijke verwachting toekomst. Dit is van belang, omdat zowel de goede als de kwade kansen van het slachtoffer in acht genomen moet worden vóór definitief schade begroten.
6. Discriminatie	De begroting die plaatsvindt op basis van de persoonlijke omstandigheden van de minderjarige. Wat in strijd gaat met art. 21 lid 1 EU Handvest.
7. Medische rapport	Hiermee wordt een standpunt onderbouwd of kan op basis van de rapportage een schade worden begroot
8. Achtergrond	De familiale achtergrond van het slachtoffer, bijvoorbeeld opleidingsniveau van ouders, beroep van de ouders of maatschappelijke status van het gezin
9. Statistische gegevens	Gegevens die gelden voor een hele populatie
10. Aansluiting	Gebruik van mogelijkheden of middelen die de rechter in acht heeft genomen voorafgaand de beoordeling
11. Smartengeld	De begroting heeft plaatsgevonden door vast te stellen naar billijkheid of de objectieve factoren

In de analyse is met name gekeken naar de aspecten waar Randstad Personenschade vooral rekening mee houdt bij het begroten van de schade bij minderjarigen met (blijvend) letsel. Aangezien Randstad Personenschade niet veel zaken gedaan heeft met betrekking tot minderjarigen met blijvend letsel, is tijdens het dossieronderzoek ook gekeken naar minderjarigen met minder ernstig letsel.

Het doel van deze analyse is om een vergelijking te maken tussen de werkwijze van Randstad Personenschade en de werkwijze van rechters, zoals naar voren komt in uitspraken. Voor het

dossieronderzoek zijn dezelfde topics gebruikt als voor het jurisprudentieonderzoek, zodat de vergelijkingen op een zo goed mogelijk manier gemaakt kunnen worden. Voor het selecteren van deze dossiers is vooraf gekeken naar de waardigheid omdat het van belang is dossiers te onderzoeken die genoeg inhoud bevatten om te kunnen onderzoeken.

Hoofdstuk 2. Juridisch kader: letselschadebegroting

In dit hoofdstuk wordt door middel van literatuuronderzoek, de eerste theoretisch-juridische deelvraag beantwoord. Deze vraag luidt als volgt: ‘Wat is blijkens wetsanalyse en literatuuronderzoek de wijze waarop letselschade wordt begroot??’

Om deze vraag te beantwoorden, wordt door een wetsanalyse in kaart gebracht welke wettelijke verplichtingen er zijn met betrekking tot een schadevergoeding. Vervolgens wordt besproken welke wettelijke bepalingen zien op schadebegroting. Daarnaast wordt besproken wat de uitgangspunten zijn van de schadebegroting.

2.1 Wettelijk kader

De Nederlandse wetgeving kent geen expliciete bepalingen gericht op minderjarigen. Dit onderzoek beperkt zich tot de schadebegroting met betrekking tot minderjarigen met blijvend letsel. Voor dit onderzoek worden wetsbepalingen gebruikt die zien op meerderjarigen. Indien nodig worden voorbeelden of situaties gegeven waarin de wet betrokken wordt op de situatie van minderjarigen. Deze zorgen voor meer duidelijkheid.

Wanneer een minderjarige letselschade oploopt door toedoen van een ander is, net zoals bij meerderjarigen, afdeling 6.1.10 van het Burgerlijk Wetboek van toepassing. Uit deze afdeling vloeit het schadevergoedingsrecht voort. Dit recht heeft als doel het slachtoffer zoveel mogelijk te plaatsen in de situatie waarin hij zich zonder het ongeval zou hebben bevonden. Dat vertrekpunt is daarom de maatstaf voor de vaststelling van de schadevergoeding.³ In beginsel dient de schadevergoeding concreet berekend te worden. Dit geldt zowel voor meerderjarigen als voor minderjarigen. Hiermee wordt bedoeld dat met alle omstandigheden van het geval rekening gehouden dient te worden. In Paragraaf 2.3 wordt hier nader op ingegaan.

De bepalingen in afdeling 6.1.10 zijn uitsluitend bedoeld als algemene regeling. Daarmee wordt in beginsel bedoeld dat eenieder die aansprakelijk wordt gesteld voor letselschade, verplicht is schade te vergoeden aan het slachtoffer, ongeacht de situatie.⁴ Afgezien daarvan staan in deze afdelingen bepalingen die relevant zijn en toezien op de vergoeding van vermogensschade door letsel. Dat zijn de wetsartikelen: 6:95 BW, 6:96 BW, 6:97 BW en 6:106 BW.⁵ Deze bepalingen gaan over de vraag welke schade vergoed dient te worden en hoe de schade begroot moet worden.

³ Lindenberg 2014, p. 41.

⁴ Lindenberg 2014, p.19.

⁵ Lindenberg 2015, p. 17.

De wettelijke verplichting voor het recht op schadevergoeding staat vermeld in art. 6:95 BW, onder de begrippen ‘vermogensschade’ en ‘ander nadeel’. Hieronder worden deze twee begrippen nader toegelicht.

In beginsel is de vergoeding voor vermogensschade een volledige vergoeding.⁶ Hiermee wordt bedoeld dat de benadeelde het recht heeft om de werkelijk gemaakte schade naar aanleiding van het ongeval, geheel vergoed te krijgen. In art. 6:96 BW staat omschreven dat vermogensschade schade is die het vermogen raakt, oftewel schade die in geld is uit te drukken. Met andere woorden, het ziet op schade aan het vermogen van het slachtoffer. Hierbij kan gedacht worden aan medische kosten of inkomensverlies. De medische kosten zien op de kosten die zijn ontstaan naar aanleiding van het ongeval, bijvoorbeeld overnachtingen in het ziekenhuis of kosten voor revalidatie bij een revalidatiecentrum. Inkomensverlies ziet op de kosten met betrekking tot het inkomen van het slachtoffer, bijvoorbeeld omdat het slachtoffer voor een korte of lange periode genoodzaakt is te stoppen met werken en hierdoor geen inkomsten ontvangt.

Het begrip ‘een ander nadeel’ komt slechts voor zover de wet daar recht op geeft.⁷ Een ‘ander nadeel’ in artikel 6:95 jo. 6:106 BW heeft betrekking op de immateriële schade.⁸ Andere benamingen hiervoor zijn niet-economische schade of niet-vermogensschade. Hiermee worden bedoeld het verdriet, de lichamelijke pijn en de gederfde levensvreugde van het slachtoffer. Wanneer een slachtoffer door letsel naar aanleiding van een ongeval een van deze omstandigheden of factoren ervaart, kan hij in aanmerking komen voor smartengeld. Art. 6:106 lid 1 BW verwijst naar de gevallen waarbij een persoon in aanmerking kan komen voor smartengeld bij immateriële schade.⁹

2.2 Wijze van schadebegroting

Vermogensschade wordt begroot volgens de methode die staat beschreven in art. 6:97 BW. Uit dat artikel volgt dat de rechter de schade begroot op de wijze die het meest met de aard ervan in overeenstemming is.¹⁰ De rechter heeft daarbij een zekere vrijheid.¹¹ Op basis van de feiten en omstandigheden van een geval, heeft de rechter de mogelijkheid om daarover vrij te oordelen. Deze elementen worden aan de hand van het Wrongful life-arrest uitgelegd. In het Wrongful life-arrest oordeelt de Hoge Raad, onder andere op grond van art. 6:97 BW, aan de hand van zijn rechtelijke vrijheid.

⁶ Lindenberg 2014, p. 40.

⁷ Lindenberg 2008, p. 3.3

⁸ Lindenberg 2008, p. 3.3.

⁹ University of Groningen, ‘De soorten schade’, <https://www.futurelearn.com/courses/nederlands-recht/0/steps/15579>

¹⁰ De Haan & Van Emden 2014, p. 8.1.

¹¹ Lindenberg 1998, p. 7.2.1.

Deze zaak gaat, naast de vordering van de ouders, om de vordering van het meisje Kelly. De verloskundige was in haar rol als verloskundige tekortgeschoten als deskundige. Door een eerdere complicatie bij een eerdere zwangerschap hebben de ouders van Kelly het advies van de verloskundige bij deze zwangerschap aangenomen. Het kindje zou gezond ter wereld komen, een abortus zou niet nodig zijn. Bij de geboorte bleek het kindje zeer ernstig gehandicapt te zijn. Als de verloskundige geen fout had gemaakt, zou het meisje niet hebben geleefd.

In cassatie is de vraag aan de orde of de berekening van de schadevergoeding mogelijk is door de vergelijking van de situatie dat wel een fout is gemaakt, met de situatie dat geen fout zou zijn gemaakt. Ook kwam aan orde of de omvang van de schade die Kelly lijdt hierdoor niet volledig juist kan worden bepaald. In de overweging van de Hoge Raad wordt aangegeven dat het inderdaad juist is dat de omvang van de schade die Kelly lijdt, niet volledig juist kan worden bepaald. Er kan namelijk geen indicatie worden gegeven van de situatie dat ze niet zou bestaan. Hierdoor kan geen precieze aanwijzing aan de berekening worden toegekend. Het is derhalve niet mogelijk het ‘niet-bestaan’ versus ‘het bestaan’ vermogensrechtelijk te vergelijken. Desalniettemin volgt hieruit niet dat de gevorderde schade van de ouders, namens Kelly, volgens het recht niet voor vergoeding in aanmerking komt.

De Hoge Raad geeft ook aan dat de rechter de schade volgens art. 6:97 BW dient te begroten op de wijze die het meest met de aard ervan in overstemming is. In deze zaak zijn kosten gemaakt voor de opvoeding en verzorging van Kelly. Deze kosten zijn gemaakt om haar leven aangenamer te maken. Derhalve zijn de ouders in aanmerking gekomen voor een gehele vergoeding, aangezien alleen op deze wijze een vergoeding kan worden gegeven voor de gevolgen van de gemaakte fout.¹²

Wanneer de omvang van de vermogensschade niet nauwkeurig kan worden vastgesteld, wordt deze geschat.¹³ Indien de rechter te maken krijgt met een dergelijke situatie, dan dient hij te toetsen wat de uitkomst was geweest als de normschending niet had plaatsgevonden. Wanneer de vaststelling onduidelijk of onmogelijk blijkt te zijn, omdat de uiteindelijke uitkomst te veel onzekerheden met zich meebrengt, dan dient de rechter onder bepaalde omstandigheden een verlies van kans als uitgangspunt te nemen voor de schadevergoeding. Dat houdt in dat de schade toch berekend kan worden, omdat in het geval de hypothetische situatie onzeker is, er nog twee sterke verschillende hypothetische keuzes zijn. Deze twee mogelijkheden zouden in beide gevallen een grote kans hebben om uitgevoerd te worden.¹⁴ De rechter wordt in het voorkomende geval gedwongen de schade te begroten door de

¹² HR 18 Maart 2005, ECLI:NL:HR:2005:AR5213.

¹³ De Haan & Van Emden 2014, p. 8.1.

¹⁴ Tjong Tjin Tai 2017, p. 29.

goede en kwade kansen af te wegen.¹⁵ In het standaardarrest Vehof/Helvetia is deze kwestie aan de orde geweest.

In de voorgaande zaak staat de vraag centraal of mevrouw Vehof in de situatie ‘zonder ongeval’ de opleiding voor bejaardenverzorgster zou hebben afgerond en daarmee een baan in de verzorgende sector zou hebben gevonden. De Hoge Raad oordeelt dat in vergelijkbare situaties, waarbij een vergelijking van de feitelijke inkomenssituatie na het ongeval met de hypothetische situatie zonder het ongeval zou moeten plaatsvinden, het aan de rechter is de toekomstige ontwikkelingen te vergelijken. Daarnaast had mevrouw Vehof volgens de Hoge Raad, anders dan het hof stelt, niet hoeven aantonen dat het aannemelijk zou zijn dat ze de opleiding succesvol zou kunnen afronden. Aan een benadeelde die blijvend letsel heeft opgelopen, mogen geen strenge eisen worden gesteld met betrekking tot het leveren van bewijs in verband met het verlies van arbeidsinkomen.¹⁶

Immateriële schade wordt begroot op grond van art. 6:106 BW. Dit is ook de belangrijkste grondslag voor de schadebegroting en heeft daarmee zijn eigen maatstaf.¹⁷ Immateriële schade dient te worden vastgesteld naar billijkheid. Dit geeft de rechter een grote vrijheid. Deze mag met alle omstandigheden rekening houden om de vergoeding voor immateriële schade vast te stellen.¹⁸ Een aantal objectieve factoren is volgens de Hoge Raad bepalend voor de omvang van de schadevergoeding: de aard van de aansprakelijkheid, de ernst van het aan de aansprakelijke gemaakte verwijt, de duur en intensiteit van de pijn, het verdriet en de gederfde levensvreugde.¹⁹

Wanneer wordt bepaald wat de immateriële schadevergoeding van een minderjarige zal zijn, wordt de leeftijd als een belangrijke factor gezien om de omvang van het smartengeld te bepalen, naast de andere hierboven genoemde factoren.²⁰

2.3 Uitgangspunten schadebegroting

Een belangrijk uitgangspunt in het Nederlandse recht inzake schadevergoeding is dat schade, aangebracht door een aansprakelijke, volledig vergoed dient te worden. Door middel van schadevergoeding dient het slachtoffer zoveel mogelijk in de positie te worden gebracht waarin hij zou hebben verkeerd als het ongeval nooit had plaatsgevonden. Volledige vergoeding is in beginsel het meest passende uitgangspunt.²¹

¹⁵ Van Heeswijck 2013, p. 4.3.3.2.

¹⁶ HR 15 mei 1998, ECLI:NL:HR:1998:ZC2654.

¹⁷ Klaasen 2017, p. 3.1.

¹⁸ Klaasen 2017, p. 3.1.

¹⁹ HR 18 Maart 2005, ECLI:NL:HR:2005:AR5213.

²⁰ Mr. J.F. Roth en Mr. J.L. van Schoonhoven, ‘Schade van jeugdigen’ www.bvs-advocaten.nl

²¹ Lindenbergh 2014, p. 11.

De volledige vergoeding treedt alleen in werking als het ongeval op een wettelijke grondslag berust, waarin de mogelijkheid tot schadevergoeding is aangegeven. In dat geval wordt de omvang van de schadevergoeding op die wettelijke grondslag gebaseerd.²² Voorbeelden uit de wet zijn de artikelen 6:162 BW en art. 6:74 BW. Dit zijn bepalingen die tot doel hebben om schade te vergoeden ten gevolge van een normschending. Tevens dienen deze bepalingen ertoe dat de nadelige gevolgen van de normschending ongedaan worden gemaakt.²³

Concrete versus abstracte schadebegroting

In beginsel geldt als uitgangspunt voor de berekening van de omvang van een schadevergoeding, dat het slachtoffer zoveel mogelijk in de situatie teruggebracht dient te worden waarin hij zich zou hebben gevonden als het ongeval niet had plaatsgevonden. Hierbij moet een vergelijking worden gemaakt tussen de huidige situatie waarin het slachtoffer verkeert en de situatie als het ongeval niet had plaatsgevonden.²⁴ Dit wordt ook wel de concrete (schade)berekening genoemd. Hiermee wordt bedoeld wat het slachtoffer daadwerkelijk aan schade heeft geleden. Blijkens art. 6:97 BW zal indien sprake is van schade, deze schade ‘concreet’ berekend moeten worden. Dat maakt de concrete begroting een uitgangspunt.

Dit concrete uitgangspunt dient om ervoor te zorgen dat het slachtoffer teruggebracht wordt in de positie waarin hij zich zou hebben bevonden als het ongeval niet had plaatsgevonden.²⁵ Hieruit vloeit voort dat om de schade te begroten in beginsel rekening gehouden moet worden met alle concrete feiten en omstandigheden.²⁶ In het arrest Rijnstate/Reuvers wordt de concrete berekening nader besproken. De Hoge Raad overweegt dat:

“Als uitgangspunt voor de berekening van de omvang van de wettelijke verplichting tot schadevergoeding dient dat de benadeelde zoveel mogelijk moet worden gebracht in de toestand waarin hij zou hebben verkeerd indien de schadeveroorzakende gebeurtenis zou zijn uitgebleven. Hieruit volgt dat zijn schade in beginsel moet worden berekend met inachtneming van alle omstandigheden van het concrete geval”.²⁷

Artikel 6:97 BW biedt de rechter ook de ruimte en vrijheid om een ‘abstracte’ methode van schadeberekening te volgen in het geval sprake is van een uitzondering.²⁸ Bij de abstracte

²² Lindenbergh 2014, p. 11.

²³ Lindenbergh 2014, p. 11.

²⁴ Legal8, Schadevergoeding: hoe bereken je schade? <https://www.legal8.nl/schadevergoeding-hoe-bereken-je-schade/>

²⁵ Hebly 2019, p. 64.

²⁶ Hebly 2019, p. 64.

²⁷ HR 5 december 2008, ECLI:NL:HR:2008:BE9998.

²⁸ Asser/Hijma 7-I 2019, nr. 646.

schadebegroting worden de bijzondere en persoonlijke omstandigheden van de schade geabstraheerd. Dit is een uitzondering en is eerder in deze paragraaf besproken. Bij de abstracte begroting gaat het niet zozeer om de feiten en omstandigheden van het ongeval, maar wordt eerder gekeken naar hoe groot de schade is in een algemene situatie. Dit wil zeggen dat twee situaties met elkaar worden vergeleken. De eerste situatie A betreft een benadeelde die reeds een ongeval heeft gehad. In de tweede situatie B betreft het een benadeelde die op dat moment getroffen is door dezelfde situatie als de benadeelde in situatie A.²⁹ Indien de benadeelde (situatie B) in kwestie niet herstelde van de schade of bijvoorbeeld hulp kreeg van naasten en derhalve geen kosten maakte voor professionele hulp zou dit niet ten koste gaan van de schadevergoeding waar deze recht op heeft.

De abstracte berekeningswijze wordt in de meeste gevallen gebruikt vanwege haar doelmatigheid. In geval van zaakschades levert deze wijze redelijke resultaten voor partijen.³⁰ In de praktijk wordt de concrete wijze van schadebegroting strikt gehanteerd bij de begroting van letselschade. Desondanks kan de rechter in de praktijk voor sommige gevallen kiezen voor de abstracte wijze van schadebegroting.

2.4 Deelconclusie

In dit hoofdstuk is naar voren gekomen dat afdeling 6.1.10 van het Burgerlijk Wetboek van toepassing is voor het schadevergoedingsrecht. De meest relevante artikelen die antwoord geven op de vraag welke schade vergoed dient te worden en hoe de schade begroot dient te worden, zijn aan de orde genomen. Besproken is dat de wet geen uitzonderlijke bepaling kent voor minderjarigen die blijvend letsel oplopen. Derhalve dient dus ook bij minderjarigen gebruik te worden gemaakt van de bepalingen die gelden voor meerderjarigen. Vervolgens is de wijze van begroting aan de orde gekomen. De wijze van begroting geschiedt op basis van art. 6:97 BW en biedt de rechter veel vrijheid om de schade te beoordelen. Dit vloeit tevens voort uit de rechtspraak. Daarnaast zijn de uitgangspunten besproken die van toepassing zijn om de schade te begroten. Gesteld is dat de concrete schadebegroting van toepassing is om de schade te berekenen. De abstracte schadebegroting is ook een mogelijkheid, maar deze wordt nauwelijks gebruikt om letselschade te begroten.

²⁹ Klaassen 2017, nr. 10.1.

³⁰ Asser/Sieburgh 6-II 2017, nr. 35.

Hoofdstuk 3. Juridisch kader: knelpunten tijdens schadebegrotingen

In dit hoofdstuk wordt de tweede theoretisch-juridische deelvraag beantwoord door middel van literatuuronderzoek. Deze luidt als volgt: ‘Welke knelpunten kunnen zich voordoen tijdens het berekenen van de schadebegroting bij minderjarigen met blijvend letsel op basis van de literatuur?’ In de literatuur wordt gezocht naar de grootste knelpunten die zich kunnen voordoen tijdens het berekenen van de schadebegroting. Vervolgens wordt besproken op welke wijze deze invloed kunnen hebben op de schadebegroting van een minderjarig slachtoffer.

3.1 Knelpunten huidige systeem

Uit de literatuur blijkt dat er verschillende problemen zijn bij de huidige wijze van berekenen van verlies van arbeidsvermogen bij minderjarigen. Bovendien ervaren slachtoffers de procedure, door de langdurigheid van discussies tussen partijen, als een slepende emotionele procedure. Dit komt doordat partijen er, door tegengestelde standpunten, niet uitkomen. De meest voorkomende knelpunten worden in Paragraaf 3.1.1 tot en met 3.1.3 toegelicht.

3.1.1 Speculatieve karakter minderjarigen

Het eerste knelpunt is het speculatieve karakter bij schade van minderjarigen. Zoals reeds besproken in Hoofdstuk 2 geldt in Nederland het uitgangspunt van volledige vergoeding. De omvang van de schadevergoeding wordt bepaald door een vergelijking te maken tussen de situatie waarin het slachtoffer zich bevindt na het ongeval en de hypothetische situatie zonder ongeval.³¹ Een hypothetische situatie inschatten zonder ongeval wordt volgens Hartlief als ingewikkeld ervaren en heeft een enigszins speculatief karakter. Dit is met name het geval wanneer het onmogelijk is om een verklaring te krijgen uit statistische gegevens of deskundigenrapporten.³²

Bij minderjarigen is het inschatten van hun arbeidsvermogen zonder ongeval zeer speculatief. De meeste jonge slachtoffers hebben slechts een kort verleden voor het ongeval gehad, waardoor weinig tot geen aanknopingspunten te vinden zijn die als maatstaf kunnen dienen voor de toekomst. Deze jonge kinderen hebben immers nog geen opleiding gevolgd of een arbeidsverleden opgebouwd aan de hand waarvan een voorstelling gemaakt kan worden van een hypothetische carrière. Om toch een inschatting te maken voor jonge kinderen, wordt bij het begroten van het arbeidsvermogen

³¹ HR 13 december 2002, ECLI:NL:HR2002:AE9243.

³² Hartlief, AV&S 2005/5, p.157.

aangesloten op het hoogst genoten opleidingsniveau van de ouders, de beroepsmogelijkheden van gezinsleden³³, alsook de maatschappelijke status van het gezin van het kind.³⁴

3.1.2. Waarde van statistische gegevens

Het komt in de praktijk weleens voor dat een onderscheid plaatsvindt op basis van persoonlijke omstandigheden van een slachtoffer om de schade te begroten. Dit kan discriminerend uitwerken, omdat een onderscheid wordt gemaakt aan de hand van bijvoorbeeld ras, geslacht of leeftijd. Indien een dergelijk onderscheid zich voordoet, kan dit onderbouwd worden door statistische gegevens, omdat er geen uitweg is voor (in de meeste gevallen) de jurist die de schade begroot. Dit houdt in dat gegevens van een gehele populatie worden gebruikt om de schade te begroten in plaats van de gegevens van het individuele slachtoffer die op de persoon zelf zien. Het gebruik van deze statistische gegevens werkt daarom discriminerend. Op basis van standaardgegevens wordt de schade van een benadeelde begroot, terwijl de situatie van de benadeelde daarvan kan afwijken.

Uit de rechtspraak blijkt dat er geen duidelijke uitleg is van het begrip ‘statistische gegevens’. In het arrest Van Sas/Interpolis berekende het hof het verlies van arbeidsvermogen met behulp van statistische gegevens. Ondanks dat de Hoge Raad zich hierin kon vinden, is de wijze van gebruik van statistische gegevens vooralsnog niet duidelijk.³⁵

Tevens blijkt uit de literatuur dat statistische gegevens gebruiken als problematisch wordt ervaren, bijvoorbeeld als een zaak voor de rechter komt. Als dit het geval is, is het aan de rechter om een voorspelling te maken van hoe een hypothetisch arbeidsvermogen zich zou hebben ontwikkeld indien een ongeval nooit zou hebben plaatsgevonden. Bij het gebruik van statistische gegevens wordt een berekening gemaakt op basis van een gehele populatie in plaats van op basis van de gegevens van een individueel persoon. Het gebruik van de statistische gegevens is dan onrechtvaardig, omdat deze geen betrekking heeft op het concrete slachtoffer zelf.³⁶ Bij het toepassen van statistische gegevens wordt onvoldoende rekening gehouden met persoonlijke eigenschappen en omstandigheden van individuele slachtoffers.³⁷ Daarnaast wordt, wanneer gewerkt wordt met statistieken, geen rekening gehouden met eventuele maatschappelijke ontwikkelingen en met ontwikkelingen in de toekomst, omdat deze altijd gebaseerd zijn op het verleden.³⁸

³³ Beumers & Van Boom 2016, p. 1.3.3.

³⁴ Giesen & Tjittes 2004, p. 79

³⁵ HR 14 januari 2000, [ECLI:NL:HR:2000:AA4277](#).

³⁶ Beumers & Van Boom 2016, p. 1.3.4.

³⁷ Nieuwenhuis 2005, p. 85-86

³⁸ Beumers & Van Boom 2016, p. 1.3.4.

Wanneer tijdens een schadebegroting enkel gebruik wordt gemaakt van statistische gegevens, kan een ongelijke behandeling ontstaan, wat leidt tot discriminatie. Het gebruik van de statistische gegevens kan namelijk leiden tot een nadelige uitwerking voor het slachtoffer. Een slachtoffer is dan genoodzaakt te bewijzen dat hij niet tot een groep behoort die statistisch gezien een lager arbeidsvermogen heeft.³⁹ Het slachtoffer dient dan aan te geven dat deze gegevens niet op het slachtoffer van toepassing zijn. Andere slachtoffers van andere groepen hoeven zulke verklaringen niet af te leggen.⁴⁰

Statistiek wordt enkel als hulpmiddel gezien en lijkt volgens Van Dijk veelal een behulpzame functie te zijn bij de schadeberekening van minderjarige slachtoffers. Bij jonge slachtoffers ontbreken betrouwbare aanknopingspunten waarmee hun individuele hypothetische arbeidsvermogen zonder ongeval kan worden ingeschat. Statistische gegevens zijn minder discutabel dan de ervaringsregels en andere methodes die veelal worden gebruikt.⁴¹ In het geval wél een betrouwbare inschatting kan worden gemaakt op basis van concrete gegevens en omstandigheden van de minderjarige, zal de afwijking van statistische gegevens eenvoudig moeten gaan.⁴²

3.1.3. Discriminerende werking

Het derde knelpunt is de huidige wijze van schadebegroting, die discriminerend kan uitwerken. Een schadeberekening die wordt berekend op grond van persoonlijke omstandigheden, is wettelijk verboden en is in strijd met het gelijkheidsbeginsel.

Zoals is toegelicht, is het om de schade te vergroten van belang dat met alle essentiële omstandigheden rekening gehouden wordt. Dit is belangrijk om een voorspelling te kunnen doen van het hypothetische arbeidsvermogen zonder ongeval. Het gevolg hiervan kan zijn dat de schadevergoeding voor verlies van arbeidsvermogen lager zal zijn, wanneer het slachtoffer een 45-jarige schoonmaker betreft dan wanneer het een succesvolle jonge accountant is. Het gegeven voorbeeld is problematisch, omdat het wettelijk verboden is om op basis van bepaalde persoonlijke eigenschappen onderscheid te maken.⁴³ Volgens het gelijkheidsbeginsel dienen alle gevallen gelijk behandeld te worden en is discriminatie op welke grond dan ook verboden.

In het geval op basis van de familiale achtergrond van een minderjarig slachtoffer een schade wordt begroot, kan dit grond zijn voor discriminatie. Dit vloeit mede voort uit art. 21 lid 1 EU-Handvest. Volgens dit artikel is discriminatie op grond van geslacht, ras, kleur, etnische of sociale afkomst

³⁹ Beumers & Van Boom 2016, p. 1.3.4.

⁴⁰ Rapport Commissie Gelijke Behandeling 2012, p. 21.

⁴¹ Van Dijk A&VS 2015, par. 1, 2.1-2.2, 6.

⁴² Beumers & Van Boom 2016, p. 1.3.4.

⁴³ Beumers & Van Boom 2016, p. 1.3.3.

verboden. In het Coskun-arrest was ook sprake van ongelijke behandeling van een minderjarig meisje dat blijvend letsel had opgelopen. Nadat de rechter deze zaak in eerste aanleg had beoordeeld, is deze zaak ook voorgelegd aan het College voor de Rechten van de Mens.

Tijdens de procedure was het verweerschrift uit de deelgeschilprocedure van de rechtbank een bewijsstuk. Uit het stuk bleek dat de verzekeraar tijdens het vaststellen van de schadevergoeding ervan uit was gegaan dat het meisje van haar 27ste tot en met haar 36ste niet zou werken en vanaf haar 37ste parttime zou werken. Het is niet aannemelijk dat de verzekeraar de uitgangspunten op dezelfde wijze zou hebben gehanteerd bij de berekening van het verlies van het verdienvermogen wanneer het zou gaan om een man. Het College voor de Rechten van de Mensen oordeelde derhalve dat sprake was van een direct verboden onderscheid op grond van geslacht, blijkens art. 7 lid 1 sub a Algemene wet gelijke behandeling.

3.2 Deelconclusie

In dit hoofdstuk is naar voren gekomen welke knelpunten zich kunnen voordoen tijdens het berekenen van een schadebegroting bij minderjarigen. Uit de literatuur blijkt dat discriminatie op grond van het gelijkheidsbeginsel en de waarde van statistische gegevens de grootste knelpunten zijn tijdens het begroten van de schade. Discriminatie vindt plaats op het moment dat onderscheid wordt gemaakt op basis van de persoonlijke omstandigheden. Dit is in strijd met art. 21 lid 1 van het EU-Handvest. Bij het gebruik van statistische gegevens gaat het niet om gegevens van een individueel slachtoffer, maar om een gemiddelde van een gehele populatie. Dit werkt veelal ten nadele van het slachtoffer, omdat er sprake is van ongelijkheid. Hieruit blijkt derhalve dat het gebruik van statistische gegevens, evenals het maken van onderscheid in persoonlijke omstandigheden, in de meeste gevallen discriminerend uitpakt.

Hoofdstuk 4. Juridisch kader: alternatieve schadebegrotingen

In dit hoofdstuk wordt de derde theoretisch-juridische deelvraag beantwoord door middel van literatuuronderzoek. Deze luidt als volgt: ‘Welke alternatieven zijn er om een schadebegroting te berekenen bij minderjarigen met blijvend letsel op basis van literatuur?’ Om deze vraag te beantwoorden, worden verschillende alternatieven toegelicht, die volgens de literatuur gehanteerd worden als berekeningswijze voor het verlies van verdienvermogen. Per alternatief wordt besproken waarvoor dit dient en in welke gevallen dit gehanteerd wordt. In het kader van dit onderzoek wordt slechts een aantal van deze alternatieven toegelicht die van belang kunnen zijn om een schadebegroting te berekenen bij een minderjarige met letselschade.

4.1 Alternatieve benaderingen schadebegroting

In de literatuur worden verschillende alternatieven besproken om schadebegrotingen bij letselschade te berekenen. Deze alternatieven kunnen vanuit verschillende gezichtspunten worden bekeken en worden toegepast. Deze dienen voor de meeste correcte toepassing om het verlies van verdienvermogen te berekenen bij zowel meerderjarigen als minderjarigen. Een aantal van deze alternatieven legt de focus op de vergelijking tussen de feitelijke inkomenssituatie na het ongeval en de hypothetische inkomenssituatie zonder het ongeval. Andere alternatieven stellen dat de vergelijkingsmaatstaf vooral losgelaten moet worden en dat de focus moet liggen op het herstel van het slachtoffer. De verschillende alternatieven worden in Paragraaf 4.1.1 tot en met 4.1.5 uiteengezet.

4.1.1. Persoonlijk Modaal Model

Het Persoonlijk Modaal Model is een aanvulling op de huidige begrotingswijze, namelijk het beginsel van volledige vergoeding en concrete begroting. Dit model dient als beginpunt om het verlies te berekenen van arbeidsvermogen van benadeelde minderjarigen.⁴⁴ Indien een inschatting van de schade met betrekking tot het arbeidsvermogen van een minderjarige moet plaatsvinden, kan het Persoonlijk Modaal Model worden gehanteerd. In dit model is de hypothetische situatie zonder ongeval gesteld op een modaal opleidings- en verdienniveau.⁴⁵ Het Persoonlijk Modaal Model biedt namelijk de mogelijkheid om op de hypothetische situatie zonder ongeval een correctiemogelijkheid te bieden, indien bijzondere omstandigheden daartoe aanleiding geven.⁴⁶ Om de modale opleidings- en verdienniveaus te kunnen inventariseren, zou gebruikgemaakt moeten worden van bijvoorbeeld het

⁴⁴ Van Dort 2009, p.137.

⁴⁵ Van Dort 2009, p.134.

⁴⁶ Van Dort 2009, p.134.

Centraal Bureau voor de Statistiek, opleidingsinstituten of wetenschappelijke onderzoeken.⁴⁷ Dit vloeit tevens voort uit het Van Sas/Interpolis-arrest. De rechter in deze zaak oordeelde dat bij de beoordeling van relevante omstandigheden met betrekking tot de hypothetische situatie, zoveel mogelijk met het voordeel van de benadeelde partij rekening dient te worden gehouden.⁴⁸

Bij het Persoonlijk Modaal Model kan zowel in het voordeel als in het nadeel van het slachtoffer worden afgeweken. Een bijzondere omstandigheid die de afwijking kan rechtvaardigen, is de persoonlijke situatie van de minderjarige. Daarmee wordt bedoeld dat de persoonlijke situatie betrekking heeft op de familiale afkomst, het intelligentieniveau en andere vaardigheden van het kind. Het doel van het model is namelijk om het persoonlijke karakter van het kind uit te drukken. Om dit karakter goed te herleiden, zou bijvoorbeeld achterhaald moeten worden wat het verdienniveau is van de gezinsleden van de minderjarige. Dat kan op verschillende manieren. Het modale inkomen van een docent kan worden vastgesteld, wanneer de minderjarige uit een gezin komt waarvan de gezinsleden werken in het onderwijs.⁴⁹ Een ander alternatief zou zijn dat het verdienniveau wordt gecategoriseerd naar het opleidingsniveau, zoals mbo, hbo en wo. Hieruit kan een modale lijn in de beroepsgroep worden vastgesteld, waarin de minderjarige volgens de redelijke verwachtingen terecht had kunnen komen.⁵⁰

Wanneer refertegegevens aanwezig zijn die erop wijzen dat het kind, in het geval van geen letsel, een inkomen onder het modale niveau zou hebben verdiend, dan wordt daarmee in dit model rekening gehouden.⁵¹ Indien daarbij aanduidingen zijn voor een lager inkomen van de minderjarige, kan dat in sommige gevallen komen door de medische achtergrond van de minderjarige, bijvoorbeeld een aandoening of een aangeboren ziekte. Van Dort benadrukt dat het noodzakelijk is dat het ‘overtuigende en concrete gegevens’ betreft, waarbij niet lichtzinnig wordt afgeweken naar een lager niveau dan het modale inkomen.⁵² De beweegreden achter dit model is dat minderjarigen bij wie een referentiekader ontbreekt, in bescherming genomen moeten worden, zonder dat zij worden afgerekend op hun leeftijd.⁵³

4.1.2. Het Zwolse Model

Het Zwolse Model is het eerste toekomstgerichte alternatief. In dit model ligt de essentie niet bij de minderjarige die ernstig letsel heeft opgelopen. Daarnaast wordt ook het recht op een concrete en volledige schadevergoeding volledig verlaten. Bovendien is het met dit model niet mogelijk om in

⁴⁷ Van Dort 2009, p.134.

⁴⁸ HR 14 Januari 2000 ECLI:NL:HR:2000:AA4277.

⁴⁹ Van Dort 2009, p.134.

⁵⁰ Van Dort 2009, p.135.

⁵¹ Van Dort 2009, p.135.

⁵² Van Dort 2009, p.135.

⁵³ Van Dort 2009, p.135.

aanmerking te komen voor schadevergoeding voor het verlies van arbeidsvermogen. In plaats daarvan wordt de focus gelegd op de resterende bestedingsmogelijkheden van de minderjarige en de verandering in de persoonlijke omstandigheden van het kind door het opgelopen letsel.⁵⁴

Dit model dient ter verzachting voor de extra uitgaven die een slachtoffer maakt op financieel gebied. Het Zwolse Model vloeit daardoor voort uit het Nederlandse socialezekerheidsstelsel, waarin het slachtoffer wordt voorzien in zijn dagelijkse onderhoud. Het socialezekerheidsstelsel is bestemd voor de Nederlandse burger en helpt personen die vanwege omstandigheden in financiële problemen zijn. In feite is het doel van dit model dat geen vergelijking plaatsvindt, net als bij het Persoonlijk Modaal Model, maar dat de door het letsel gecreëerde situatie het vertrekpunt vormt voor de te vergoeden schade.⁵⁵

4.1.3. ‘Wat – nu’ variant

Het ‘wat nu’-alternatief kan vergeleken worden met het Zwolse Model uit Paragraaf 3.1.2. De ‘wat nu’-variant houdt in dat gekeken moet worden naar de situatie van het slachtoffer met letsel om hem “voor nu en voor de toekomst een zo aangenaam en menswaardig mogelijk bestaan te geven met goede verzorging”.⁵⁶ In de ‘wat nu’-variant wordt de omvang van de schadevergoeding bepaald door de behoeften van het slachtoffer. Dit model dient uitsluitend voor kinderen. De leeftijdsgrens voor dit model is daarom maximaal 16 jaar. Dit alternatief is een goede mogelijkheid indien er geen (resterende) verdiencapaciteit meer is.

Het ‘wat nu’-alternatief wijkt in één belangrijk opzicht af van het Zwolse Model. Het ziet namelijk alleen op de vergoeding van de materiële schade. Uit de literatuur blijkt dat vermenging van materiële schade en smartengeld, zoals wel bij het Zwolse Model gebeurt, niet zuiver is, aangezien twee verschillende soorten schade ook afzonderlijk van elkaar vergoed moeten worden.⁵⁷ Daarnaast is deze aanpak een verbetering van het Zwolse Model.

4.1.4. Herstelgerichte benadering

De herstelgerichte benadering kan vergeleken worden met de ‘wat nu’-variant, maar anders dan de ‘wat nu’-variant is deze uitgebreider. Daarnaast geldt de herstelgerichte benadering alleen voor de afwikkeling van alle letselschadegevallen, in tegenstelling tot de ‘wat nu’-variant.⁵⁸

⁵⁴ Van Dort 2009, p.120.

⁵⁵ Van Dort 2009, p.125.

⁵⁶ Van Dort 2009, p. 142.

⁵⁷ Kremer 2009, p. 148 - 149.

⁵⁸ Akkermans 2015, p. 11-36.

Het herstel van het slachtoffer is de kern van dit alternatief, de schadevergoeding komt pas daarna aan orde. In de standaardbenadering, zoals bij het Persoonlijk Modaal Model, ligt de nadruk voornamelijk op de schadevergoeding⁵⁹, en is de focus gericht op de toekomst. Dit wordt bepaald door het verleden te bekijken met de daarbij behorende persoonlijke omstandigheden. Te denken valt aan de hypothetische vergelijking zoals besproken in de voorgaande hoofdstukken. Echter, in deze benadering wordt de vergelijking met en zonder ongeval volledig buiten beschouwing gelaten. De essentie in dit model ligt op het herstel binnen de ontstane toestand ten gevolge van het ongeval. Met herstel wordt bedoeld het herstel op medisch, praktisch, psychologisch, emotioneel en sociaal gebied van het slachtoffer.

Deze benadering kijkt in feite naar de mogelijkheden die nog wel haalbaar zijn voor het slachtoffer na het herstel. Overigens sluit deze benadering beter aan bij de doelstellingen van het aansprakelijkheidsrecht.⁶⁰ Daarnaast wordt deze visie gevonden in de elementen van distributieve rechtvaardigheid. Indien het voorkomen, beperken of herstellen van de schade niet meer mogelijk is, pas dan zou gekeken moeten worden naar de mogelijkheid van schadevergoeding.⁶¹

4.1.5. Volledig abstracte methode

De volledig abstracte methode is bedoeld voor baby's en peuters die ernstig letsel hebben opgelopen, waardoor ze een onzekere toekomst tegemoet gaan. Bij dit alternatief wordt een leeftijdsgrens van 4 jaar gehanteerd.⁶²

De berekening van het verlies van arbeidsvermogen in deze benadering geschiedt door middel van het gemiddelde inkomen uit arbeid in Nederland. De inkomensnorm is de uitkomst van het totale nationale inkomen uit arbeid, gedeeld door de totale potentiële beroepsbevolking.⁶³ De ondergrens van de beroepsbevolking kan gesteld worden op de leerplichtige leeftijd, zodat aangenomen kan worden dat op deze leeftijd het begin ontstaat van het werkzame bestaan.⁶⁴ Bij deze zienswijze is het de bedoeling dat alle goede en kwade kansen van het hypothetisch toekomstige leven van de minderjarige opgenomen zijn in het gemiddelde inkomen van de potentiële beroepsbevolking.⁶⁵

In de literatuur wordt de volledig abstracte methode bepleit als een efficiënte en minder speculatieve basis om de schade te begroten bij minderjarigen, omdat deze methode een duidelijk kader heeft

⁵⁹ Akkermans 2015, p. 13.

⁶⁰ Loth 2016, p. 100.

⁶¹ Loth 2016, p. 97-98.

⁶² Janssen 2007, par. 1.

⁶³ Janssen 2007, par. 6.

⁶⁴ Janssen 2007, par. 6.

⁶⁵ Janssen 2007, par. 6.

waarbinnen kan worden vastgesteld. Daarnaast kan schade met behulp van deze methode eenvoudiger worden bepaald. Dit leidt tot kortere procedures.⁶⁶

4.2 Deelconclusie

In dit hoofdstuk is naar voren gekomen welke alternatieven gehanteerd kunnen worden om schade te begroten bij minderjarigen met blijvend letsel. In het kader van dit onderzoek zijn slechts de meeste gebruikelijke alternatieven voor minderjarige slachtoffers besproken. Bijna ieder alternatief heeft een andere beweegreden. Het Persoonlijk Modaal Model ziet op de huidige berekeningswijze, waaraan in beginsel een concrete berekening en volledige vergoeding ten grondslag ligt. Het Zwolse Model daarentegen legt de nadruk meer op de toekomst van het slachtoffer en verlaat de huidige berekeningswijze. De ‘wat nu’-variant kan als enige het best vergeleken worden met het Zwolse Model. Bij dit model kan geconcludeerd worden dat het alleen ziet op materiële schade. De herstelgerichte benadering is een wat uitgebreidere vorm van de ‘wat nu’-variant, maar geldt alleen voor letselschadegevallen. Daarnaast is de volledig abstracte methode besproken. Deze methode is het meest toegankelijk voor kinderen tot een leeftijdsgrens van 4 jaar. Al deze alternatieven zijn in de meeste gevallen te gebruiken om schade te begroten. Indien het geval uitsluitend een minderjarig slachtoffer betreft, sluit het Zwolse Model het beste aan. Dit model biedt namelijk de mogelijkheid om schade te begroten op basis van de resterende bestedingsmogelijkheden van de minderjarige en de verandering in de persoonlijke omstandigheden door het opgelopen letsel.

⁶⁶ Van Dort 2009, p. 135

Hoofdstuk 5. Resultaten: jurisprudentieonderzoek

In dit hoofdstuk worden de resultaten uit het jurisprudentieonderzoek weergegeven. Hiermee wordt de eerste praktijkgerichte deelvraag beantwoord. Deze luidt als volgt: ‘Op basis van welke feiten en omstandigheden wordt de schade van minderjarigen die letselschade hebben opgelopen begroot, op basis van jurisprudentieonderzoek?’ De uitspraken worden geanalyseerd aan de hand van verschillende topics die in de volgende paragraaf aan bod komen.

5.1 Verantwoording jurisprudentie

In het kader van het onderzoek zijn 11 van de 21 uitspraken die zijn gevonden op rechtspraak.nl geselecteerd voor het jurisprudentieonderzoek. Om de uitspraken te vinden, zijn de volgende zoektermen gebruikt: blijvend, letselschade, kind en schadebegroting. Deze 11 uitspraken zijn het meest geschikt voor dit onderzoek, omdat hierin goed naar voren is gekomen, hoe de rechter de schadebegroting heeft beoordeeld. Daarnaast vallen deze uitspraken binnen het kader van dit onderzoek. De overige uitspraken vielen niet binnen het kader van dit onderzoek, omdat ze onder andere meerderjarigen betroffen of er kwam niet duidelijk naar boven op basis van welke feiten en omstandigheden de rechter de schade begrootte.

Uit de literatuur blijkt dat schade begrooten bij minderjarige slachtoffers vrij ingewikkeld is, omdat er nauwelijks of geen concrete aanknopingspunten zijn. Daarnaast blijkt uit onderzoek dat deze zaken veelal niet bij de rechter komen, maar door partijen zelfstandig worden behandeld.

5.2 Topics analyse

Uit de literatuur is gebleken dat de onderstaande topics het meest van belang kunnen zijn om de schade te begrooten voor minderjarigen. Tevens kwamen deze topics regelmatig voor in zowel de literatuur als in de rechtspraak.

Tijdens de analyse van deze uitspraken is de focus gelegd op de schadeposten ‘verlies van arbeidsvermogen’ en ‘smartengeld’, omdat deze het meest aansluiten bij dit onderzoek. Overige schadeposten, zoals de huishoudelijke hulp en medische kosten zijn niet meegenomen in de analyse. Dit zou de analyse te uitgebreid maken.

De onderstaande topics geven door middel van analyse antwoord op de vraag hoe de rechter tot zijn oordeel is gekomen om de schadebegroting te berekenen. Deze topics zien alleen op de schadepost ‘verlies van arbeidsvermogen’. Deze schadepost wordt geanalyseerd aan de hand van topic 1 tot en met 10, aangezien deze de resultaten kunnen vaststellen. Smartengeld wordt in dit onderzoek gezien als een schadepost, omdat de opdrachtgever smartengeld ook als een schadepost ziet. De schadepost

‘smartengeld’ wordt geanalyseerd aan de hand van topic 10 en 11. Topic 10 ‘aansluiting’ wordt geanalyseerd bij zowel het verlies van arbeidsvermogen als het smartengeld. De topic ‘smartengeld’ ziet alleen op de eventuele immateriële schade die het slachtoffer kan krijgen, en staat dus los van het verlies van arbeidsvermogen.

Topics	Uitleg topics
1. Leeftijd	De leeftijd van het slachtoffer ten tijde van het ongeval.
2. Aard letsel	De aard en ernst van het opgelopen letsel.
3. Hypothetische vergelijking	De vergelijking die wordt gemaakt tussen de feitelijke situatie na het ongeval en de hypothetische situatie zonder ongeval.
4. Redelijke verwachting toekomstige ontwikkelingen	De uiteindelijke verwachtingen van het slachtoffer na de hypothetische vergelijking.
5. Afweging goede en kwade kansen	De afwegingen die genomen moeten worden op basis van de hypothetische vergelijking en redelijke verwachting van de toekomst. Dit is van belang, omdat zowel de goede als de kwade kansen van het slachtoffer in acht genomen moeten worden, voordat definitief de schade wordt begroot.
6. Discriminatie	De begroting die plaatsvindt op basis van de persoonlijke omstandigheden van de minderjarige, wat in strijd is met art. 21 lid 1 EU-Handvest.
7. Deskundig of medisch rapport	Hiermee wordt een standpunt onderbouwd of kan op basis van de rapportage een schade worden begroot.
8. Achtergrond	De familiale achtergrond van het slachtoffer, bijvoorbeeld het opleidingsniveau van ouders, het beroep van de ouders of de maatschappelijke status van het gezin.
9. Statistische gegevens	Gegevens die gelden voor een gehele populatie.
10. Aansluiting	Gebruik van mogelijkheden of middelen die de rechter in acht heeft genomen voorafgaand aan de beoordeling.
11. Smartengeld	De begroting heeft plaatsgevonden door vast te stellen naar billijkheid of objectieve factoren.

De ‘hypothetische vergelijking’, ‘redelijke verwachting’ en ‘afweging goede en kwade kansen’ liggen dicht bij elkaar. Sommige punten worden herhaald, omdat deze zonder herhaling niet volledig worden beantwoord.

5.3 Uitwerking van resultaten

Hieronder worden de resultaten van het jurisprudentieonderzoek uiteengezet.

Leeftijd

Bij deze topic wordt slechts gekeken naar de leeftijd van het slachtoffer ten tijde van het ongeval. In alle elf uitspraken waren de slachtoffers minderjarig. De leeftijd van het jongste slachtoffer was 2 jaar in uitspraak 6 en het oudste slachtoffer was 15 jaar in uitspraak 2. In uitspraak 7 betrof het ook een minderjarige, maar hierbij is de leeftijd van het slachtoffer niet bekend gemaakt.

Uit de analyse kan dus worden opgemaakt dat in alle uitspraken de slachtoffers ten tijde van het ongeval minderjarigen waren.

Aard letsel

Bij deze topic wordt gekeken naar de aard van het letsel van het slachtoffer.

In alle uitspraken waren de slachtoffers getroffen door ernstige letselschade. In vier uitspraken (1, 2, 3 en 5) hadden de slachtoffers lichamelijk letsel opgelopen. In vijf uitspraken (6, 7, 8, 10 en 11) hadden de slachtoffers psychisch letsel opgelopen. In twee van de elf uitspraken (4 en 9) hadden de slachtoffers zowel lichamelijk als psychisch letsel opgelopen.

In uitspraak 11 heeft de tegenpartij het psychisch letsel als gevolg van seksueel misbruik door de gedaagden echter betwist maar dit is afgewezen, omdat dit niet voldoende is onderbouwd.

Uit de analyse volgt dat de rechter in bepaalde situaties de aard van het letsel kan betwijfelen en kan afwijzen.

Hypothetische vergelijking

Bij deze topic wordt gekeken of een vergelijking is gemaakt met de feitelijke situatie na het ongeval en de hypothetische situatie zonder ongeval.

Deze topic achterhaalt op basis van welke feiten de rechter een beoordeling maakt van de hypothetische vergelijking. In vijf van de elf uitspraken (1, 2, 3, 5 en 7) is mede beoordeeld op grond van de hypothetische vergelijking. In uitspraak 1 is hypothetische vergelijking gedaan, maar dan op basis van arbeid en inkomenssituatie van het slachtoffer, mede door de verwachting in de toekomst en de afweging van de goede en kwade kansen van het slachtoffer. De rechter heeft in uitspraak 5 de vergelijking gemaakt door een schatting van de redelijke verwachting van de toekomst, door goede en kwade kansen af te wegen. Ondanks dat de rechters bij beide uitspraken vergelijkingen hebben gemaakt, heeft de rechter in uitspraak 1 ervoor gekozen om de focus te leggen op de arbeids- en inkomenssituatie van het slachtoffer.

In uitspraak 3 is de hypothetische vergelijking ook gebaseerd op het opleidingsniveau van het slachtoffer. Hieruit is gekomen dat het slachtoffer tot aan de leeftijd van 67,5 jaar fulltime zou kunnen werken. Echter, in deze zaak is, in tegenstelling tot uitspraken 1 en 2, het standpunt onderbouwd met gegevens van het CBS over de arbeidsparticipatie in 2018. De rechter is wel van oordeel geweest dat de standpunten onvoldoende zijn geobjectiveerd. Ondanks dat, is wel geoordeeld dat het slachtoffer zonder ongeval fulltime tot aan de pensioengerechtigde leeftijd zou hebben gewerkt.

In uitspraak 7 is heeft de rechter vooropgesteld dat ten aanzien van de schadepost ‘verlies van arbeidsvermogen’ in beginsel een vergelijking gemaakt dient te worden van de feitelijke inkomenssituatie na het ongeval met de hypothetische situatie zonder het ongeval. De schadepost ‘studievertraging’ dient in deze uitspraak meegenomen te worden in de schadepost ‘verlies van arbeidsvermogen’. In deze uitspraak heeft de rechter geoordeeld dat het slachtoffer zijn schade aan de post ‘verlies van arbeidsvermogen’ onvoldoende heeft onderbouwd. Daarnaast achtte de rechtbank dat de schadepost ‘studievertraging’ in samenhang moest zijn met het verlies van arbeidsvermogen. De rechtbank achtte zich niet in staat om in deze zaak op basis van de aanwezige stukken de schade te begroten. In uitspraak 2 is de hypothetische vergelijking gebaseerd op het opleidingsniveau (de loopbaan) van het slachtoffer. Was het slachtoffer niet in aanraking gekomen met het ongeval, had ze de opleiding kunnen afmaken. Door de stressklachten naar aanleiding van het ongeval, is het daar niet meer van gekomen. Aangezien dit niet meer het geval is geweest, heeft de hypothetische vergelijking niet kunnen voltooien. De rechter had in uitspraak 2 de vergelijking willen maken, maar door de stressklachten van het ongeval was het niet mogelijk om deze te maken. Waar de rechter in uitspraak 2 bereid was een vergelijking te maken, heeft de rechter in uitspraak 7 geoordeeld dat de schade onvoldoende is onderbouwd.

Opvallend is dat de rechters in deze zaken verschillende uitgangspunten hebben genomen om de hypothetische vergelijking vast te leggen. Sommige rechters baseerden de vergelijking op het opleidingsniveau van het slachtoffer, andere rechters alleen op de feitelijke situatie van het slachtoffer.

Redelijke verwachting toekomstig ontwikkelingen

Bij deze topic wordt achterhaald of de rechter voor het begroten en beoordelen van de schade de ‘redelijke verwachting toekomst’ in acht heeft genomen en op basis van welke feiten dit is gedaan.

In drie van de elf uitspraken (1, 2 en 5) heeft de rechter een oordeel gevormd op basis van deze topic. In uitspraak 1 is op basis van vaststelling een vergelijking gemaakt met hypothetische arbeids- en inkomenssituatie die zich zonder het ongeval naar redelijke verwachting zou hebben ontwikkeld en de toestand waarin het slachtoffer zich bevond door het ongeval. In deze uitspraak was het daarmee van belang om te kijken naar wat de gevolgen zijn geweest van het ongeval, de beperkingen die het slachtoffer ondervindt en in hoeverre deze invloed hebben op het verdienvermogen. De rechter in uitspraak 5 had een soortgelijke zaak. De rechter in deze zaak heeft de redelijke verwachting van het slachtoffer gebaseerd op het geslacht, de culture achtergrond en de persoonlijke omstandigheden. Tot slot, heeft de rechter in uitspraak 2 slechts beoordeeld op basis van de redelijke verwachting door de hypothetische vergelijking te maken van de loopbaan van het slachtoffer.

Opmerkelijk is dat in uitspraak 1 en 5 de slachtoffers beiden minderjarig waren ten tijde van het ongeval met dezelfde leeftijd van 10 jaar. Daarnaast waren beiden slachtoffers van een ongeval en hebben daardoor ernstig letsel opgelopen. Desondanks heeft de rechter in uitspraak 1 de redelijke verwachting gebaseerd op de beperkingen die het slachtoffer door het ongeval ondervond. De rechter in uitspraak 5 heeft dit gedaan op basis van de persoonlijke omstandigheden en niet aan de hand van de beperkingen die het slachtoffer door het ongeval ondervond. Dit komt bijna overeen met de beoordeling van de rechter in uitspraak 2, waar de beoordeling ook gevormd is op basis van de loopbaan van het slachtoffer.

Aannemelijk is dat, op basis van de eerder besproken literatuur, de rechters door de verschillende overwegingen indirect discriminatie naar boven hebben gebracht.

Afweging goede en kwade kansen

Bij deze topic wordt achterhaald of de rechter de afwegingen van goede en kwade kansen op basis van feiten en omstandigheden heeft meegenomen tijdens zijn beoordeling. Deze topic hangt nauw samen met de topic redelijke verwachting toekomst.

Bij deze topic is in drie van de elf uitspraken (1, 2 en 5) een afweging gemaakt van de goede en kwade kansen. Hiervoor is in uitspraak 1 eerst het uitgangspunt bepaald. Het uitgangspunt is dat op basis van de academische of hbo-opleiding het carrièreperspectief bepaald dient te worden. Deze afweging is middels de hypothetische vergelijking vastgesteld. Hierop heeft de rechtbank het volgende geoordeeld:

“Het mag zo zijn dat [eiser] vóór het ongeval bijzondere interesse en aanleg voor muziek had, maar enkel op grond daarvan ligt niet voor de hand dat hij daarvan zijn beroep zou hebben gemaakt. De inmiddels hoge muzikale ontwikkeling van [eiser] zegt niet zoveel over de hypothetische situatie zonder ongeval, aangezien juist het ongeval de aanleiding is geweest de muzikale capaciteiten van [eiser] zo intensief te stimuleren. Het komt de rechtbank redelijk voor, evenals de partijen tijdens de onderhandelingen, uit te gaan van een hypothetische carrière als hbo’er of wo’er in dienst bij de rijksoverheid en het in die functies gemiddeld genoten salaris, zoals door [eiser] is geopperd”.

In uitspraak 2 is de rechter van oordeel dat de advocaat van de eiser alleen een afweging heeft gemaakt van de goede kansen door aan te geven dat het slachtoffer zonder ongeval 27.225 euro zou hebben verdiend. Dit uitgangspunt is volgens de rechter te optimistisch. De rechter is van oordeel dat bij het berekenen van de toekomstige situatie van een benadeelde geen strenge eisen gesteld mogen worden met betrekking tot het leveren van de hypothetische situatie. In de standpunten van de partijen met betrekking tot de hypothetische vergelijking zijn deze eisen niet gesteld. Tevens oordeelde de rechter

dat naast de goede kansen, de kwade kansen dienen te worden meegenomen tijdens de inschatting van de hypothetische situatie. In deze zaak was dat niet aan orde gekomen. De eiseres had naast de goede kansen, een afweging moeten maken op basis van de kwade kansen. Aangezien dit niet voldoende is gedaan, is voor het vaststellen van de begroting in deze zaak alsnog uitgegaan van het opleidingsniveau mbo 4. In uitspraak 5 is de rechter na de afweging van de goede en kwade kansen tot het uitgangspunt gekomen dat het slachtoffer een vmbo-basis-opleiding zou moeten hebben afgerond. De rechtbank is hier van oordeel geweest dat het slachtoffer ten tijde van het ongeval nog te jong was om op basis van haar leeftijd een berekening te maken van haar beroepswens.

Opvallend zijn de beoordelingen in deze drie uitspraken (1, 2 en 5). De rechters hebben de goede en kwade kansen gebaseerd op de feiten en omstandigheden van het slachtoffer. Echter, er zijn opmerkelijke verschillen. De rechter heeft in uitspraak 1 aangegeven dat aan de afweging van de goede en kwade kansen voldoende recht is gedaan. In uitspraak 2 is de rechter van oordeel geweest dat alleen het afwegen van de goede kansen in het nadeel ligt van het slachtoffer. Om het slachtoffer een rechtvaardig proces te geven, dient zowel de goede als kwade kans afgewogen te worden, want alleen dan kan een eerlijke afweging worden gemaakt. In uitspraak 5 is de rechter uiteindelijk van oordeel geweest dat het slachtoffer te jong was om op basis van haar leeftijd een berekening te maken. De rechter heeft weliswaar de afweging van goede en kwade kansen genomen, maar heeft tijdens het vaststellen van de begroting een lager opleidingsniveau in acht genomen voor het slachtoffer.

Hieruit kan worden vastgesteld dat de rechter, zoals in uitspraak 5, de afweging van de goede en kwade kansen zal meenemen in zijn oordeel, maar indien bepaalde gevallen toch niet concreet genoeg zijn, kan hij deze aanpassen naar zijn opinie.

Discriminatie

Bij deze topic wordt gekeken of sprake is geweest van discriminatie in de beoordeling.

Van alle uitspraken uit de analyse is in uitspraak 5 discriminatie ter sprake geweest. Echter, de rechter wees deze grond af, want daartoe bestond volgens hem geen aanleiding. De rechter is van oordeel geweest dat om een begroting vast te leggen, het van belang is om de achtergrond van een slachtoffer erbij te betrekken als er weinig aanknopingspunten zijn gezien de leeftijd.

Deskundig of medisch rapport

Bij deze topic wordt gekeken of de rechter voor de beoordeling van de schade gebruik heeft gemaakt van een deskundig of medisch rapport, dat als eventuele onderbouwing heeft kunnen dienen.

In zes van de elf uitspraken (1, 4, 6, 8, 10 en 11) is gebruikgemaakt van een deskundig rapport dat kan dienen als onderbouwing voor de begroting. In uitspraak 1 is door beide partijen een gezamenlijke deskundige rapportage voor de vaststelling tot stand gekomen. Desondanks zag de rechter in uitspraak 1 geen aanleiding om op basis van dat rapport een oordeel te vormen. In uitspraak 4 is een deskundig rapport opgesteld om het opgelopen letsel vast te leggen. De rechter in deze zaak heeft mede op basis van het rapport geoordeeld dat als gevolg van seksueel misbruik het slachtoffer psychisch letsel heeft opgelopen. In uitspraak 6 heeft de rechter ook op basis van een deskundig rapport een oordeel gevormd. Echter, in uitspraak 6 is het deskundig rapport van de kinderuroloog als enige onderbouwing meegenomen om het smartengeld vast te stellen.

Ondanks dat in uitspraak 8 geen begroting is gemaakt op basis van het deskundig rapport, achtte de rechter het alsnog noodzakelijk om een deskundig rapport op te stellen, zodat in het volgende vonnis met behulp van het rapport beoordeeld kon worden. Dit achtte de rechter noodzakelijk, zodat er een beter inzicht was in de geestelijke en mentale beperkingen die het slachtoffer heeft ondervonden door het seksueel misbruik. In uitspraak 10 is ook sprake geweest van een beoordeling op basis van een deskundig rapport. Dit rapport betrof een rapport waarin het salaris van het inmiddels oudere slachtoffer is opgenomen. Op basis van dit rapport heeft de rechter een berekening vastgesteld voor de schadepost ‘verlies aan arbeidsvermogen’.

De rechter heeft in uitspraak 11, net zoals de rechter in uitspraak 6, op basis van de medische rapportages geoordeeld dat de rapporten voldoende zijn onderbouwd en heeft derhalve immateriële schadevergoeding toegekend.

Op basis van bovenstaande kan geconcludeerd worden dat rechters voor hun beoordelingen gebruikmaken van deskundige rapporten, in het geval geen concrete aanknopingspunten te vinden zijn van het kind. De rechter heeft in uitspraak 1 kennelijk geen concrete aanknopingspunten gevonden om het rapport te gebruiken voor zijn beoordeling. Door uitspraak 6 en 11 is te zien dat de rechter het noodzakelijk heeft gevonden om voor het begroten van het smartengeld een deskundig of medisch rapport te gebruiken voor zijn onderbouwing.

Achtergrond

Bij deze topic wordt gekeken of de rechter gebruik heeft gemaakt van de achtergrond van het kind om de schadebegroting te beoordelen.

In twee van de elf uitspraken (1 en 5) is sprake geweest van beoordeling op basis van de achtergrond van het kind. Om een beoordeling te maken van de hoogte van de schadepost, heeft de rechter in uitspraak 1 steun genomen in de familiale achtergrond van het slachtoffer. De rechter heeft in deze zaak gekeken naar het opleidingsniveau van het gezin en daarop gebaseerd dat het kind waarschijnlijk ook een bepaald intelligent niveau zou behalen in de toekomst. In uitspraak 5 heeft de rechter ook voor zijn beoordeling de achtergrond van het slachtoffer meegenomen. Echter, in deze zaak betrof hij de persoonlijke omstandigheden van het kind, namelijk haar geslacht. Aangezien het slachtoffer een vrouw betrof, is ervan uitgegaan dat zij niet haar hele leven fulltime zou werken, omdat zij kinderen zou kunnen krijgen.

Te zien is dat in beide uitspraken de beoordelingen mede zijn genomen op basis van de persoonlijke achtergrond van de slachtoffers. Waar in uitspraak 1 de rechter keek naar het gezin om een oordeel vast te leggen, keek de rechter in uitspraak 5 naar het geslacht om tot een oordeel te komen. Uit de literatuur blijkt dat om deze reden deze topic nauw samenhangt met discriminatie. Het gebruik van de persoonlijke omstandigheden lijkt om de zojuist genoemde reden niet aangenaam te zijn. In twee van de elf uitspraken heeft de beoordeling mede plaatsgevonden op basis van de achtergrond.

Statistische gegevens

Bij deze topic wordt gekeken of gebruik is gemaakt van statistische gegevens voor de beoordeling van de schade.

In alle elf uitspraken heeft de rechter geen gebruik gemaakt van de beoordeling op basis van statistische gegevens. Alhoewel uit de literatuur blijkt dat deze vaak worden gebruikt, is dit niet het geval geweest in deze uitspraken.

Aansluiting

Bij deze topic worden de overige mogelijkheden uitgewerkt die een rechter als aansluiting kan hebben gebruikt om een schadebegroting te beoordelen.

In zeven van de elf uitspraken (2, 3, 4, 6, 7, 8 en 11) heeft de rechter aansluiting gezocht. In uitspraak 2 heeft de rechter aansluiting gezocht bij de cijferlijst van het slachtoffer om mede daarmee de beoordeling vast te leggen. In uitspraak 4 is het smartengeld toegekend, gelet op de objectieve factoren die bepalend zijn volgens de Hoge Raad, zoals in de topic ‘smartengeld’. Echter, de rechter heeft naast deze beslissing aansluiting gevonden bij de ‘Smartengeldgids’ van de ANWB. Dit is ook het geval geweest in uitspraak 6. In deze uitspraak heeft de rechter ook aansluiting gezocht bij de Smartengeldgids 2018, voor het tweede deel van het smartengeld.

De rechter heeft in uitspraak 3 aan de hand van de door De Goudse Verzekeringen genoemde cijfers bekeken of op basis daarvan een aansluiting gevonden kon worden ter onderbouwing van de beoordeling. Echter, de rechter beoordeelt deze aansluiting als onvoldoende relevant. In uitspraak 7 heeft de rechter aansluiting gezocht bij de salarisstroom van het slachtoffer en op basis daarvan een beoordeling gemaakt voor de omvang van de schadevergoeding. Net zoals in de uitspraken 3 en 7, heeft de rechter in uitspraak 10 de in opdracht van het Rekenbureau berekende schade voor het verlies van arbeidsvermogen als aansluiting genomen voor de beoordeling van de schadebegroting. De rechter was van oordeel dat in deze uitspraak de toegepaste correctie van het Rekenbureau goed was onderbouwd. Derhalve is de rechtbank uitgegaan van het berekende bedrag van het Rekenbureau en is dat bedrag toegewezen.

In uitspraak 8 heeft de rechter aansluiting gezocht bij vergelijkbare gevallen die eerder door Nederlandse rechters zijn toegepast. Op basis van het bedrag dat uit die aansluitingen is gekomen, heeft de rechter in uitspraak 8 het maximale bedrag dat toegekend kan worden, toegekend. De rechter heeft in uitspraak 11 ook aansluiting gezocht bij Nederlandse rechters. Alleen heeft deze rechter voor zijn onderbouwing de aansluiting gezocht bij een eerdere soortgelijke uitspraak van het hof.

Smartengeld

Bij deze topic wordt gekeken op welke wijze de rechters hebben beoordeeld over de immateriële schade.

In acht van de elf uitspraken (2, 4, 5, 6, 7, 8, 9 en 11) heeft een beoordeling plaatsgevonden voor de begroting van de immateriële schade. In uitspraak 1 is voor het begroten van de schade ook gekeken naar bedragen die Nederlandse rechters in vergelijkbare gevallen toekennen aan smartengeld. In uitspraak 2 is op grond van billijkheid het smartengeld toegekend, omdat het slachtoffer door het ongeval niet meer heeft kunnen deelnemen aan de missverkiezing. In uitspraak 4 is het smartengeld toegekend gelet op de aard en ernst van het onrechtmatig handelen en het letsel dat het slachtoffer heeft opgelopen. In uitspraak 6 is de rechter tijdens de begroting van het eerste deel van het smartengeld uitgegaan van de aard en ernst van het letsel en de klachten en beperkingen, zoals die zijn beschreven in de rapportages van de kinderoorloog. De rechter heeft ook in uitspraak 6 de rapportages van de kinderoorloog meegenomen in zijn beslissing.

In uitspraak 7 heeft de rechter overwogen dat, gelet op alle omstandigheden en rekening houdend met de bedragen die Nederlandse rechters in vergelijkbare gevallen toekennen, de toekenning van de

schadevergoeding redelijk is. De rechter is in uitspraak 8 tot zijn beoordeling gekomen, omdat de gedaagde in deze zaak zijn standpunten niet had weersproken, derhalve was het smartengeld naar aard en ernst vergoed. Opmerkelijk is de beoordeling van de rechter in uitspraak 8. De rechter heeft hier op basis van de feiten die zich hebben voorgedaan, de schadevergoeding als een redelijke genoegdoening gezien en heeft op basis daarvan het smartengeld vergoed.

In uitspraak 9 heeft de rechter de schade begroot op grond van art. 6:106 BW, waarin staat dat de schade dient te worden vastgesteld naar billijkheid en de objectieve factoren die bepalend zijn volgens de Hoge Raad. Deze zijn *“de aard van de aansprakelijkheid, de ernst van het aan de aansprakelijke gemaakte verwijt aard, duur en intensiteit van de pijn, het verdriet en de gederfde levensvreugde”*. De rechter is hier tot zijn oordeel gekomen, omdat het misbruik plaatsvond in de woning van het slachtoffer, waar zij zich veilig had moeten voelen.

5.4 Deelconclusie

In dit hoofdstuk zijn de resultaten uit het jurisprudentieonderzoek naar voren gekomen. Over de meest opvallende punten kunnen conclusies worden getrokken. Het is op te merken dat de rechter voor het vastleggen van de hypothetische vergelijking, de redelijke verwachting voor de toekomst en de afweging van de goede en kwade kansen dient mee te nemen in zijn vergelijking. Deze drie topics hangen dus nauw samen als het verlies van arbeidsinkomen begroot moet worden en kunnen bijna niet afzonderlijk van elkaar worden berekend. In de meeste gevallen heeft de rechter ook aansluiting gezocht voor zijn beoordeling. Daarnaast doet de rechter dit op basis van een deskundig rapport. Een beoordeling maken van de persoonlijke achtergrond van het kind is zelden voorgekomen. In tegenstelling tot wat in de literatuur is beschreven over discriminatie, kan op basis van deze elf uitspraken worden uitgesloten dat de persoonlijke achtergrond een discriminerende werking heeft. Echter, door de gestelde analyses af te wegen, kan gezien worden dat indirect discriminatie aan bod komt. Zonder de afweging was dit niet opgemerkt. De rechter kan het smartengeld beoordelen op de aard en ernst van het ongeval, maar ook volgens de objectieve factoren die volgens de Hoge Raad van belang zijn. Tot slot zijn de belangrijkste afwegingen die de rechters hebben genomen de feiten en omstandigheden van het slachtoffer. Op deze wijze heeft de beoordeling plaatsgevonden om de schade te begroten van een minderjarige met letsel.

Hoofdstuk 6. Resultaten: dossieronderzoek

In dit hoofdstuk wordt de tweede praktijkgerichte deelvraag beantwoord. Deze luidt als volgt: ‘Naar welke feiten en omstandigheden kijkt Randstad Personenschade bij het berekenen van schadebegrotingen bij minderjarigen op basis van dossieronderzoek?’ Deze vraag wordt beantwoord aan de hand van vijf dossiers van Randstad Personenschade. Dit zijn dossiers die betrekking hebben op minderjarigen die letsel hebben opgelopen. Niet bij alle dossiers is sprake van blijvend of ernstig letsel, waardoor alleen wordt gekeken naar de aard van het letsel. Op basis van een aantal topics worden de dossiers geanalyseerd. De resultaten worden in de volgende paragrafen uiteengezet. In de bijlage is een schema weergegeven dat is opgesteld om de analyse uit te voeren. Tot slot vindt een vergelijking plaats van de werkwijze van Randstad versus de rechtspraak.

6.1 Dossieronderzoek Randstad Personenschade

Voor de analyse van het dossieronderzoek wordt gebruik gemaakt van de topics die ook zijn gebruikt voor het jurisprudentieonderzoek. Hiermee kan aan het eind van dit hoofdstuk een zuivere vergelijking worden gemaakt.

Topics	Uitleg topics
1. Leeftijd	De leeftijd van het slachtoffer ten tijde van het ongeval.
2. Aard letsel	De aard en ernst van de opgelopen letsel.
3. Hypothetische vergelijking	De vergelijking die wordt gemaakt tussen de feitelijke situatie na het ongeval en de hypothetische situatie zonder ongeval.
4. Redelijke verwachting toekomstige ontwikkelingen	De uiteindelijke verwachtingen van het slachtoffer na de hypothetische vergelijking.
5. Afweging goede en kwade kansen	De afwegingen die genomen moeten worden op basis van de hypothetische vergelijking en redelijke verwachting van de toekomst. Dit is van belang, omdat zowel de goede als de kwade kansen van het slachtoffer in acht genomen moeten worden, voordat de schade definitief wordt begroot.
6. Discriminatie	De begroting die plaatsvindt op basis van de persoonlijke omstandigheden van de minderjarige, wat in strijd is met art. 21 lid 1 EU-Handvest.
7. Medisch rapport	Hiermee wordt een standpunt onderbouwd of kan op basis van de rapportage een schade worden begroot.
8. Achtergrond	De familiale achtergrond van het slachtoffer, bijvoorbeeld het opleidingsniveau van ouders, het beroep van de ouders of de maatschappelijke status van het gezin.
9. Statistische gegevens	Gegevens die gelden voor een gehele populatie.
10. Aansluiting	Gebruik van mogelijkheden of middelen die de rechter in acht heeft genomen voorafgaand aan de beoordeling.
11. Smartengeld	De begroting heeft plaatsgevonden door vast te stellen naar billijkheid of objectieve factoren.

6.2 Uitwerking van resultaten

Hieronder worden de resultaten van het dossieronderzoek uiteengezet. Bij Randstad Personenschade worden om de schade te begroten niet alle topics in acht genomen, zoals voortvloeit uit de rechtspraak.

Derhalve wordt slechts de analyse van de topics uit het jurisprudentieonderzoek uiteengezet in deze paragraaf. In de bijlage wordt wel het volledige schema met alle topics weergegeven.

Uiteindelijk zijn er van de zeven dossier die gepland waren, slechts vijf geanalyseerd, omdat hierin de onderbouwingen het meest duidelijk waren weergegeven. De andere dossiers waren te summier voor een grondige analyse. Tevens is in dit hoofdstuk, net zoals in Hoofdstuk 5, alleen een analyse uitgevoerd die betrekking heeft op het verlies van arbeidsvermogen en het smartengeld.

Leeftijd

Bij deze topic wordt slechts gekeken naar de leeftijd van het slachtoffer ten tijde van het ongeval.

Uit het dossieronderzoek is gebleken dat ten tijde van het ongeval alle slachtoffers minderjarigen waren. De leeftijden zijn 4, 8, 13, 14 en 15 jaar.

Aard letsel

Bij deze topic wordt gekeken naar de aard van het letsel van het slachtoffer.

In alle vijf de dossiers is de aard van het letsel omschreven. Bij twee van de vijf dossiers (2 en 4) is echt sprake geweest van ernstig of blijvend letsel. In deze dossiers hadden de cliënten gevarieerde schade opgelopen, wat voor sommige cliënten heeft geleid tot blijvend letsel. In drie van de vijf dossiers (1, 3 en 5) is wel letsel opgelopen, maar was deze tot zover bekend niet ernstig. Dit is zo omschreven, omdat het minderjarigen betreft. Er is nog geen duidelijke aanwijzing over hoe het letsel zich zal ontwikkelen in de toekomst.

Hypothetische vergelijking

Bij deze topic wordt gekeken of een vergelijking is gemaakt met de feitelijke situatie na het ongeval en de hypothetische situatie zonder ongeval.

Zoals in het vorige hoofdstuk besproken werkt deze topic samen met de redelijke verwachting toekomstige schade en de afweging goede en kwade kansen dicht met elkaar. lopen (3) dicht bij elkaar. Dit is ook te zien bij Randstad Personenschade. In drie van de vijf dossiers (2, 4 en 5) is een hypothetische vergelijking gemaakt. Deze vergelijkingen zijn alle onderbouwd door goede en kwade kansen af te wegen. Deze worden bij de topic ‘afweging goede en kwade kansen’ toegelicht.

Redelijke verwachting toekomstige ontwikkelingen

Bij deze topic wordt bekeken of gebruik is gemaakt van de redelijke verwachting van toekomstige ontwikkelingen tijdens de schadebegroting.

Dossier 4 is het enige van de vijf dossiers waarbij de redelijke verwachting van toekomstige ontwikkelingen is benoemd. In dit dossier is weergegeven dat als de cliënt het ongeval niet zou hebben gehad, hij dan voor de zomer van 2013 in groep 1 zou zijn begonnen. De kans was groot dat hij zonder het ongeval na de zomer dan naar groep 2 zou gaan. Echter, dit is niet meegenomen in de schadebegroting.

Afweging goede en kwade kansen

Bij deze topic wordt achterhaald of de afwegingen van goede en kwade kansen op basis van feiten en omstandigheden zijn meegenomen tijdens de schadebegroting. Deze topic hangt nauw samen met de topic ‘redelijke verwachting van de toekomst’.

In drie van de vijf dossiers is een afweging gemaakt van de goede en kwade kansen. In dossier 2 is dit gedaan op basis van de jonge leeftijd van de cliënt en de aanhoudende klachten. Dit wordt benadrukt als een kwade kans. In tegenstelling tot dossier 2 en 5, is de afweging vastgesteld op basis van dat het goed zal komen met de cliënt, gezien de jonge leeftijd en omdat de klachten niet objectiveerbaar zijn. Met objectiveerbaar wordt bedoeld dat het letsel medisch kan worden verklaard of vastgesteld, bijvoorbeeld een polsbreuk die op een röntgenfoto duidelijk te zien is

Discriminatie

Bij deze topic wordt gekeken of sprake is geweest van discriminatie om de schade te begroten.

In alle vijf de dossiers is geen sprake geweest van discriminatie. In geen van deze vijf dossiers is begroot op basis van de persoonlijke omstandigheden voor de schade.

Deskundig of medisch rapport

Bij deze topic wordt gekeken of gebruik is gemaakt van het medisch rapport om de schade te begroten.

Hierin is naar voren gekomen dat Randstad Personenschade om de schade te begroten altijd gebruikmaakt van het medisch advies van zijn medische adviseurs. In alle vijf de dossiers is mede op basis van het medisch advies de schade begroot. Dit is gedaan met behulp van de medische informatie die is opgevraagd bij bijvoorbeeld de huisarts, fysiotherapeut en psycholoog. Aan de hand van deze informatie wordt een advies opgesteld dat als onderbouwing dient voor de schadebegroting.

Achtergrond

Bij deze topic wordt gekeken of de rechter gebruik heeft gemaakt van de achtergrond van het kind om de schade te begroten.

Uit deze analyse is gebleken dat in geen van de vijf dossiers gebruik is gemaakt van de achtergrond van de cliënt om de schade te begroten.

Statistische gegevens

Bij deze topic wordt gekeken of gebruik is gemaakt van statistische gegevens voor de begroting van de schade.

Uit deze analyse is gebleken dat in geen van de vijf dossiers gebruik is gemaakt van statistische gegevens om de schade te begroten.

Smartengeld

Bij deze topic wordt bekeken op welke berekeningswijze de schade wordt begroot.

In alle vijf de dossiers is het smartengeld berekend. Echter, in dossier 1 heeft een redelijke onderbouwing plaatsgevonden voor het toekennen ervan. Daarin staat vermeld dat het smartengeld is toegekend, omdat cliënt voor een lange periode aanhoudende klachten heeft ervaren. Daarnaast heeft de cliënt naar aanleiding van het ongeval littekens overgehouden. In de andere vier dossiers is de schadepost smartengeld niet onderbouwd, maar is de letselschaderichtlijn voor smartengeld geraadpleegd voor de omvang van deze schadepost.

Aansluiting

Bij deze topic worden de overige mogelijkheden uitgewerkt die een rechter als aansluiting kan hebben gebruikt om de schadebegroting te beoordelen.

Alleen in dossier 1 is een aansluiting gezocht. Deze aansluiting zag niet direct op het slachtoffer, maar op de moeder. De moeder van de cliënt is een jonge vrouw die ten tijde van het ongeval studeerde. Door het ongeval was de moeder genoodzaakt tijdelijk te stoppen met haar studie, wat een studievertraging heeft veroorzaakt. De studievertraging heeft enige kosten met zich meegebracht, wat Randstad Personenschade heeft meegenomen in de schadebegroting.

6.2 Begrotingswijze Randstad Personenschade versus begrotingswijze rechtspraak

Door dezelfde topics te hanteren in het jurisprudentieonderzoek en in het dossieronderzoek is een vergelijking van de wijze van begroten mogelijk. Opmerkelijk is dat Randstad Personenschade de schade begroot met behulp van het medisch rapport. Bij Randstad is het medisch rapport het eerste dat wordt gebruikt voor de vaststelling. Pas daarna wordt gekeken naar de hypothetische vergelijken, de afweging van goede en kwade kansen en eventueel de redelijke verwachting. Dit is in tegenstelling tot de rechtspraak, waar in eerste instantie wordt gekeken naar de hypothetische situatie en op basis daarvan verdere beslissingen worden genomen. Verder is op te merken dat bij Randstad Personenschade, net zoals in de rechtspraak, de vaststelling van de hypothetische situatie geschiedt door de afwegingen van de goede en kwade kansen. Het verschil in werkwijze van Randstad Personenschade en de manier van schadebegroting in de rechtspraak is niet groot, maar verschilt wel in aanpak.

6.3 Deelconclusie

In dit hoofdstuk zijn de resultaten uit het dossieronderzoek uiteengezet. Van de meest opvallende punten worden conclusies getrokken. Opmerkelijk is dat Randstad Personenschade in alle vijf de geanalyseerde dossiers de schade begroot met behulp van het medisch rapport. Hieruit kan geconcludeerd worden dat het gebruik van het medisch rapport vooropstaat. Vervolgens wordt indien nodig de hypothetische vergelijking, de afwegingen van goede en kwade kansen en eventueel de redelijke verwachting gehanteerd. Tevens is uit de resultaten gebleken dat het smartengeld in alle vijf de dossiers begroot wordt aan de hand van de letselschaderichtlijn voor smartengeld. De methode die bij Randstad Personenschade wordt gebruikt, wijkt om deze redenen af van de methode in de rechtspraak.

Hoofdstuk 7: Conclusie en advies

In dit hoofdstuk wordt de centrale vraag van dit onderzoek beantwoord, aan de hand van de resultaten van het onderzoek. Vervolgens wordt op basis van de conclusie een advies gegeven aan Randstad Personenschade.

7.1 Conclusie

In deze paragraaf wordt de conclusie van dit onderzoek gegeven, door de centrale vraag te beantwoorden. Deze luidt als volgt:

‘Welk advies kan gegeven worden aan de juristen van Randstad Personenschade, op basis van wet- en regelgeving, literatuuronderzoek, jurisprudentieonderzoek en dossieronderzoek met betrekking tot het berekenen van de schadebegroting van een minderjarigen met blijvend letsel?’

Uit onderzoek naar wet- en regelgeving is gebleken dat afdeling 6.1.10 van het Burgerlijk Wetboek van toepassing is op het schadevergoedingsrecht. Wanneer een minderjarige letselschade oploopt is afdeling 6.1.10 ook van toepassing, net als bij meerderjarigen. Het uitgangspunt van het schadevergoedingsrecht is dat schade volledig en concreet begroot dient te worden. Daarmee wordt bedoeld dat het slachtoffer zoveel mogelijk in de situatie teruggebracht dient te worden waarin hij of zij zich zou hebben bevonden als het ongeval niet had plaatsgevonden. Vervolgens kent het schadevergoedingsrecht ook de abstracte methode. De abstracte schadebegroting is een uitzondering, bij deze methode gaat het niet alleen om de feiten en omstandigheden van het ongeval. Bij de abstracte methode dient gekeken te worden naar hoe groot de schade is over het algemeen. Daarmee wordt bedoeld dat gekeken dient te worden naar twee situaties, deze dienen met elkaar worden vergeleken. Op basis van die vergelijking zal een schadebegroting plaatsvinden.

In het literatuuronderzoek is gezocht naar knelpunten tijdens schadebegrotingen. Uit het onderzoek is gebleken dat zich verschillende problemen kunnen voordoen tijdens de schadebegroting bij minderjarigen. Een van deze problemen is het speculatieve karakter van schade bij minderjarigen. Het wordt als ingewikkeld ervaren wanneer een vergelijking gemaakt dient te worden met een hypothetische situatie zonder ongeval. Het is namelijk bij minderjarigen vaak onmogelijk om een verklaring te krijgen op basis van statistische gegevens. De centrale rol van statistische gegevens wordt ook vaak als problematisch ervaren. De reden daarvoor is dat een begroting wordt gemaakt op basis van een gehele populatie in plaats van op basis van het individuele slachtoffer. Dit kan tot discriminatie leiden. Schade die begroot wordt op basis van persoonlijke omstandigheden wordt ook gezien als discriminatie. Volgens het Europese Unie (EU)-handvest is discriminatie op grond van geslacht, etniciteit, huidskleur of andere persoonlijke kenmerken verboden. Het maakt onderscheid in

bepaalde persoonlijke eigenschappen van benadeelden en dit is wettelijk verboden en ook in strijd is met het gelijkheidsbeginsel. Deze punten vloeien voort uit de EU-handvest waarin staat vermeldt dat discriminatie op grond van geslacht, ras kleur et cetera streng verboden is.

Tevens is uit het literatuuronderzoek naar voor gekomen welke alternatieven er zijn voor het berekenen van schadebegrotingen. Deze alternatieven kunnen vanuit verschillende gezichtspunten worden bekeken en hebben eenieder andere achterliggende redenen. In het kader van dit onderzoek zijn de vijf alternatieven besproken die het meest toegankelijk zijn voor het berekenen van de schadebegroting bij minderjarigen. Daarbij is het vanzelfsprekend dat het van de situatie van het slachtoffer afhangt, om zo het meest passende alternatief te hanteren.

Uit het jurisprudentieonderzoek is naar voren gekomen hoe rechters schadebegrotingen beoordelen. De belangrijkste afwegingen die rechters maken in hun uitspraken gebeuren op basis van de feiten en omstandigheden van het slachtoffer, die een centrale rol innemen bij de schadebegroting. Daarnaast is gebleken dat de hypothetische vergelijking, de verwachting van een redelijke toekomst en afwegingen van goede en kwade kansen dicht bij elkaar liggen. Indien de rechter een hypothetische vergelijking wil maken, dienen alle topics in acht genomen te worden. Hieruit blijkt dat de persoonlijke achtergrond van het slachtoffer van groot belang is voor de schadebegroting. Dit kan ook een discriminerende werking hebben, maar dat is niet gebleken uit deze analyse. Tevens is opgemerkt dat de rechter in de meeste gevallen aansluiting kan zoeken bij rapportages van deskundigen of overige bronnen. De rechter gebruikt deze bronnen vaak als onderbouwing. Op basis van het jurisprudentieonderzoek kan gesteld worden dat er veel mogelijkheden voor schadebegroting zijn. Echter, de aanknopingspunten van minderjarigen blijven beperkt. Voornamelijk komt dit, omdat er weinig duidelijke aanknopingspunten in het verleden te vinden zijn om te bepalen wat de hypothetische levensloop van het slachtoffer zal zijn.. Een volwassen van 40 jaar heeft immers heel wat levensjaren achter de rug om aan de hand daarvan aanknopingspunten te vinden.

Tot slot is de werkwijze van Randstad Personenschade met betrekking tot berekenen van de schadebegroting van minderjarigen door middel van een dossieronderzoek geanalyseerd. Hiervoor zijn dezelfde topics gehanteerd die ook in het jurisprudentieonderzoek zijn gebruikt. Bij het begroten van de schade bij minderjarigen gebruikt Randstad Personenschade allereerst het medische rapport. Op basis van de bevindingen in het rapport wordt een concrete schade begroot. In sommige gevallen wordt aansluiting gezocht met de hypothetische situatie en de afweging van de goede en kwade kansen, maar dit is niet vaak het geval. Dit komt omdat in de meeste dossiers voldoende uit het medische rapport te halen is en aan de hand daarvan een schade begroot kan worden. Bij Randstad wordt voornamelijk de focus gelegd op het medische advies daarvan uit wordt de schade begroot.

Het doel van dit onderzoek is hiermee grotendeels bereikt. Helaas zijn geen factoren gevonden die direct het begroten van de schade kunnen vereenvoudigen. Desondanks is toch naar voren gekomen welke knelpunten zich kunnen voordoen. Door bekend te zijn met de knelpunten kunnen deze in de praktijk worden vermeden. Hierdoor zullen zaken vlotter worden afgewikkeld. Aan het begin van een procedure zal duidelijk zijn dat geen gebruik gemaakt dient te worden van bijvoorbeeld de statistische gegevens, omdat het reeds bekend is dat het gebruik hiervan later in het proces kan leiden tot een knelpunt. Daarnaast zijn alternatieve benaderingen toegelicht, met elk eigen gezichtspunten en achterliggende redenen. Echter, uit de literatuur is niet concreet gebleken welke factoren nodig zijn voor het berekenen van de schadebegroting. Toch is dit onderzoek bruikbaar voor Randstad Personenschade. De belangrijkste knelpunten die in zowel in de praktijk als in de literatuur voorkomen, kunnen worden vermeden en indien nodig kan eventueel steun gevonden worden in de alternatieve benadering. Dit onderzoek heeft in kaart gebracht wat juristen kunnen veranderen. Dit onderzoek zal als hulpmiddel kunnen dienen voor wanneer een schadebegroting van een minderjarige met blijvend letsel plaatsvindt. Naar aanleiding van de resultaten is naar voren gekomen dat met extra toevoegingen aan de schadevaststelling traject, de juristen in het vervolg efficiënter kunnen werken. De conclusie van dit onderzoek heeft geleid tot het advies voor de opdrachtgever, dat in de volgende paragraaf uiteen wordt gezet.

7.2 Advies

In deze paragraaf wordt het advies die voor Randstad Personenschade uiteengezet. Het doel van dit onderzoek is om Randstad Personenschade middels advies de juiste mogelijkheden te bieden voor het berekenen van de schadebegroting bij minderjarigen met blijvend letsel. Daarnaast is onderzocht welke factoren in acht genomen moeten worden bij het berekenen van de schade, zodat eventuele knelpunten voorkomen kunnen worden. Er zijn geen concrete factoren gevonden op basis waarvan de schadebegroting kan plaatsvinden, maar het volgende advies kan in acht genomen worden.

Het advies aan Randstad Personenschade is om de huidige berekeningswijze voor het begroten van de schade bij minderjarigen met (blijvend) letsel aan te passen. Daarmee wordt bedoeld dat de huidige begrotingswijze van Randstad kan blijven bestaan, maar dat deze aangepast moet worden. Uit het dossieronderzoek is gebleken dat tijdens de schadebegroting gebruik wordt gemaakt van een medisch rapport, dat is opgesteld door de medische adviseurs van Randstad Personenschade. Dit moet zo blijven. Geadviseerd wordt om de aanpassing van de werkwijze volgens het Zwolse model te laten geschieden. De theorie van dit model komt niet overeen met de huidige wijze van Randstad Personenschade, maar zou toch een aantal voordelen opleveren. Het Zwolse model zou de huidige werkwijze kunnen vereenvoudigen waardoor zaken efficiënter doorlopen kunnen worden. Daarnaast legt dit model de focus op de resterende bestedingsmogelijkheden en de verandering in de

persoonlijke omstandigheden van het kind door het opgelopen letsel. Het idee achter dit model past dus het beste bij de minderjarige cliënten van Randstad Personenschade. De door het letsel gecreëerde situatie vormt in dit model namelijk het vertrekpunt voor de te vergoeden schade. Het kan de knelpunten zoals het gebruik van statistische gegevens, die niet altijd gericht zijn op het individuele slachtoffer, en de discriminerende werking van het gebruik van hypothetische vergelijkingen verminderen. Het Zwolse model kijkt namelijk naar de verandering van de persoonlijke omstandigheden door het opgelopen letsel. Er wordt daadwerkelijk gekeken naar het ongeval, de effecten van het ongeval en hoe deze effecten verminderd kunnen worden.

Het vaststellen van een schadebegroting voor minderjarige zonder knelpunten blijft lastig, doordat er simpelweg weinig tot geen aanknopingspunten zijn waaraan men zich kan houden. Om toch op basis van de resultaten van dit onderzoek een startpunt te maken voor de aanpak van de schadebegroting, is er een stappenplan opgesteld. Dit stappenplan zal de huidige knelpunten voor een deel kunnen vermijden. Derhalve raad ik Randstad Personenschade aan om deze stappen in het vervolg te hanteren. Het stappenplan is als bijlage (4) opgenomen.

Het bovengenoemde zal de huidige werkwijze van Randstad Personenschade kunnen ondersteunen. Om duidelijke factoren te vinden die het berekenen van de schadebegroting vereenvoudigen, zal een vervolgonderzoek gedaan moeten worden. Op die vraag heeft dit onderzoek geen antwoord kunnen geven.

Literatuurlijst

Boeken

Asser/Hijma 7-I 2019

Jac. Hijma, Mr. C. Assers Handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk Recht. 7. Bijzondere overeenkomsten. *Deel I. Koop en ruil*, Deventer: Wolters Kluwer 2019.

Asser/Sieburgh 6-II 2017

C.H. Sieburgh, Mr. C. Assers Handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk Recht. 6. Verbintenissenrecht, Deel II. De verbintenis in het algemeen, tweede gedeelte, Deventer: Wolters Kluwer 2017.

Beumers & Van Boom 2016

M.Th. Beumers, W.H. van Boom & M.A. Loth, Aansprakelijkheidsrecht en maatmens (Preadviezen van de Vereniging voor Aansprakelijkheids- en Schadevergoedingsrecht, nr. 4), Deventer: Wolters Kluwer 2016.

Van Dort 2009

R.M.J.T. Van Dort, 'Het is een bijzonder kind en dat is-ie!', in: S.D. Lindenbergh, F.Th. Kremer en J.M. Tromp (red.), Kind en schade: wat nu? Den Haag: PIV 2009, p. 119-138.

Emaus, Letsel & Schade 2015

J.M. Emaus, 'Verboden onderscheid op grond van geslacht bij de vaststelling van de hoogte van de letselschadevergoeding: blik op Canada', *Letsel & Schade* 2015/3, p. 6-23.

Giesen & Tjittes 2004

S.C.P. Giesen & R.P.J.L. Tjittes, 'De rekening van het kind – begroting van arbeidsvermogensschade en smartengeld bij jonge kinderen met blijvend ernstig letsel', in: S.D. Lindenbergh e.a. (red.), *Schade: vergoeden of beperken?* (Letselschadereeks, deel 15), Den Haag: SDU 2004, p.73-90.

De Haan & Van Emden 2014

M. de Haan & Van Emden, Beroepsaansprakelijkheid (Recht en Praktijk nr. CA11), Deventer: Kluwer 2014.

Hebly 2019

M.R. Hebly, Schadevaststelling en tijd (Damage Assessment and Time), Den Haag: Boom juridisch 2019.

Van Heeswijck 2013

A.J. van Heeswijck, Rechtsbescherming van ondernemers in aanbestedingsprocedures (Recht en Praktijk nr. VG7), Deventer: Kluwer 2013.

Klaassen 2017

C.J.M. Klaassen, Schadevergoeding: algemeen, deel 2 (Monografieën BW nr. B35), Deventer: Wolters Kluwer 2017.

Lindenbergh 1998

S.D. Lindenbergh, *Smartengeld* Deventer: Kluwer 1998.

Lindenbergh 2008

S.D. Lindenbergh, *Smartengeld*. Tien jaar later Deventer: Kluwer 2008.

Lindenbergh 2014

S.D. Lindenbergh, *Schadevergoeding: algemeen deel 1* (Monografieën BW nr. B34), Deventer: Kluwer 2014.

Lindenbergh & Zalm 2015

S.D. Lindenbergh & I. van der Zalm, *Schadevergoeding: personenschade* (Monografieën BW, nr. B37), Deventer: Kluwer 2015.

Loth 2016b

M.A. Loth, 'Rechtvaardige aansprakelijkheid', in: M.Th. Beumers e.a., *Aansprakelijkheidsrecht en maatmens*, preadviezen VASR, Deventer: Kluwer 2016, p. 33-73.

Nieuwenhuis 2005

J.H. Nieuwenhuis, *Wat is waarheid? Waarheidsvinding en privacy in het letselschaderecht*, in: *Waarheidsvinding en privacy*, D.H.M. Peeperkorn (red.), Den Haag: Sdu Uitgevers 2015, p. 83-95.

Tjong Tjin Tai 2017

T.F.E. Tjong Tin Tai, *Schadebegroting*, Ars Aequi Libri: Nijmegen 2017.

Artikelen

Van Dijk, AV&S 2015

Chr. H. van Dijk, 'Statistiek, verboden onderscheid tussen mannen en vrouwen en concrete schadeberekening', *AV&S* 2015/4, p. 114-125.

Hartlief, AV&S 2005

T. Hartlief, 'Vergoeding van arbeidsgerelateerde schade: wie heeft de regie?', *AV&S* 2005/26, p.157.

Kolder 2015

A. Kolder, 'Letselschade: de hypothetische situatie zonder ongeval', *TVP* 2015/2, p. 24-34.

Rijnhout & Storm 2010

R. Rijnhout & H.M. Storm, 'Recensie Kind en Schade: wat nu?', *TVP* 2010/03, p. 88-92.

Rapporten

Rapport Commissie gelijke behandeling 2012

Commissie gelijke behandeling, *onderscheid naar geslacht bij de vaststelling van letselschade, Een verkennend onderzoek*, Utrecht: Commissie gelijke behandeling september

2012, mensenrechten.nl/publicaties/zoek (zoek op onderscheid naar geslacht) (laatst geraadpleegd op 31 mei 2020).

Internetbronnen

University of Groningen, 'De soorten schade', te vinden op <https://www.futurelearn.com/courses/nederlands-recht/0/steps/15579> (laatst geraadpleegd op 16 juni 2020)

Legal8, Schadevergoeding: hoe bereken je schade?', te vinden op <https://www.legal8.nl/schadevergoeding-hoe-bereken-je-schade/> (laatst geraadpleegd 01 juni 2020)

Mr. J.F. Roth en Mr. J.L. van Schoonhoven, 'Schade van jeugdigen' te vinden op www.bvs-advocaten.nl (laatst geraadpleegd op 01 juni 2020)

Jurisprudentie

Rechtbank:

RB 22 februari 2006, ECLI:NL:RBARN:2006:AW1831.

RB 03 oktober 2007, ECLI:NL:RBARN:2007:BB5472.

RB 09 juli 2019, ECLI:NL:RBZWB:2019:3178.

RB 12 december 2012, ECLI:NL:RBZLY:2012:1735.

RB 23 juli 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:9276.

RB 07 november 2018, ECLI:NL:RBMNE:2018:5461.

RB 24 april 2019, ECLI:NL:RBOVE:2019:2088.

RB 23 november 2011, ECLI:NL:RBZUT:2011:3486.

RB 23 december 2015, ECLI:NL:RBZWB:2015:8736.

RB 24 december 2014, ECLI:NL:RBOVE:2014:6670.

RB 18 maart 2015, ECLI:NL:RBAMS:2015:1618.

Hoge Raad:

HR 14 Januari 2000, ECLI:NL:HR:2000:AA4277.

HR 13 december 2002, ECLI:NL:HR:2002:AE9243.

HR 18 maart 2005, ECLI:NL:HR:2005:AR5213.

HR 15 mei 1998, ECLI:NL:HR1998:ZC2654

HR 5 december 2008, ECLI:NL:HR:2008:BE9998.

HR 13 december 2002, ECLI:NL:HR2002:AE9243

Bijlagen

Bijlage 1

Schematische analyse van topics jurisprudentieonderzoek:

	Leeftijd	Aard letsel	Hypothetische vergelijking	Redelijke verwachting toekomstige ontwikkelingen	Afweging goede en kwade kansen	Discriminatie	Deskundige/ medische rapport	Achtergrond	Statistische gegevens	Smartengeld	Aansluiting
1	X	X	X	X	X		X	X		X	
2	X	X	X	X	X	X				X	
3	X	X	X								X
4	X	X					X			X	X
5	X	X	X	X	X	X		X			
6	X	X					X			X	X
7	X	X	X							X	X
8	X	X					X			X	
9	X	X								X	
10	X	X					X				X
11	X	X					X			X	X

Bijlage 2

Schema's jurisprudentieonderzoek:

Uitspraak 1: ECLI:NL:RBARN:2006:AW1831

1	Leeftijd	Aard letsel	Hypothetische vergelijking	Redelijke verwachting toekomst	Afweging goede en kwade kansen	Discriminatie	Deskundige rapport	Achtergrond	Smartengeld	Statistische gegevens	Aansluiting
ECLI:NL:RBARN:2006:AW1831	10 jaar	Zeer ernstige en levensbedreigende toestand op basis van ernstig diffuus en hersenletsel.	Gemaakt voor de arbeid en inkomenssituatie. Van belang was om te kijken wat ongevalsgevolgen zijn, welke beperkingen het slachtoffer daardoor ondervindt en hoeverre deze van invloed zijn van zijn verdienvermogen.	Van belang was om te kijken wat ongevalsgevolgen zijn, welke beperkingen het slachtoffer daardoor ondervindt en hoeverre deze van invloed zijn van zijn verdienvermogen.	De rechtbank is uitgegaan van een hypothetische carrière als HBO-er of WO-er in dienst bij de rijksoverheid.	n.v.t.	Rapportage vastgesteld door prof. Wokke en prof. Hordijk op initiatief van beide partijen. Rapport is gezamenlijk door beide partijen vastgesteld.	Vastgesteld door te kijken naar gezin waaruit het slachtoffer komt. Beiden ouders en 2 broers zijn universitair afgestudeerd/studeren nog. Jongste broertje hbo. Rechtbank acht dat het slachtoffer bovengemiddelde intelligentie had voor het ongeval.	Door het ongeval zal het slachtoffer zijn hele leven afhankelijk zijn van deren. Smartengeld is vastgesteld door te kijken wat Nederlandse rechters in vergelijkbare gevallen hebben toegekend.	n.v.t.	n.v.t.

Uitspraak 2: ECLI:NL:RBARN:2007:BB5472

2	Leeft ijd	Aard letsel	Hypothetische vergelijking	Redelijke verwachting toekomst	Afwegin g goede en kwade kansen	Discrimi natie	Des kun dig e rap por t	Achtergron d	Smartengeld	Statistisch e gegevens	Aansluitin g
ECLI:NL:RBARN:2007:BB5472	15 jaar	Blauwe plekke en een zwellen in het gezicht.	Bij de feiten valt op dat het schooljaar waarin de mishandeling plaatsvond, het slachtoffer was geslaagd voor haar eindexamen VMBO. Het schooljaar daarna zou zoals gepland het het slachtoffer doorstromen naar het mbo-niveau 3 in plaats van niveau 4. Door de posttraumatische stress klachten is niveau niet meer gelukt. Dat schooljaar was namelijk het jaar in waarin slachtoffer psychologische begeleiding had als gevolg van de mishandeling.	Bij de feiten valt op dat het schooljaar waarin de mishandeling plaatsvond, het slachtoffer was geslaagd voor haar eindexamen VMBO. Het schooljaar daarna zou zoals gepland het het slachtoffer doorstromen naar het mbo-niveau 3 in plaats van niveau 4. Door de posttraumatische stress klachten is niveau niet meer gelukt. Dat schooljaar was namelijk het jaar in waarin slachtoffer psychologische begeleiding had als gevolg van de mishandeling.	Rechter heeft bij deze schadebe groting de goede en kwade kansen met betrekkin g tot de loopbaan van het slachtoff er ingeschat . Dit gedaan d.m.v. de vergelijk ing van haar opleiding voor en na het ongeval.	n.v.t.	n.v. t.	n.v.t.	Ondanks op lichamelijke klachten van het slachtoffer door medische onderzoeken niet worden geobjectiveerd, staat op grond van de rechtsoverwegingen vast dat de mishandeling grote gevolgen heeft gehad voor het slachtoffer. Daarnaast heeft slachtoffer niet kunnen deelnemen aan de miss verkiezingen, waarvan ze al door de eerste ronde was.	n.v.t.	Aansluitin g gezocht bij het cijferlijst van het slachtoffer.

Uitspraak 3: ECLI:NL:RBZWB:2019:3178

3	Leeftijd	Aard letsel	Hypothetisch e vergelijking	Redelijke verwachting toekomst	Afweging goede en kwade kansen	Discriminatie	Deskundig e rapport	Achtergrond	Smartengeld	Statistisch e gegevens	Aansluiting
ECLI:NL:RBZWB:2019:3178	10 jaar	Ernstig: hersenletsel, femurfracturen en fractuur van de elfde thoracale werven	Tijdens berekening schade vanuit gegaan dat ze functie van dierenartsassistentente zou hebben uitgeoefend, omdat zonder ongeval havo diploma had gehaald, gevolgd door HBO-opleiding. Na afstuderen tot de leeftijd van 67.5 jaar fulltime betaald arbeid zou hebben verricht.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	In deze zaak onder andere aansluiting gezocht bij cijfers van het CBS omtrent de arbeidsparticipatie in 2018, deze wijst dat de helft van de NL-beroepsbevolking in 2018 parttime werkte

Uitspraak 4: ECLI:NL:RBZLY:2012:1735

4	Leeftijd	Aard letsel	Hypothetische vergelijking	Redelijke verwachting toekomst	Afweging goede en kwade kansen	Discriminatie	Deskundig e rapport	Achtergrond	Smartengeld	Statistisch e gegevens	Aansluiting
ECLI:NL:RBARN:2007:BB5472	7/8 jaar	Psychische letselschade: forse psychiatrische stoornissen. Last van woedeaanvallen, een lage suikerspiegel, door forse stress eetproblemen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	Mede door het deskundig rapport vastgesteld dat het slachtoffer als gevolg van seksueel misbruik psychisch letsel heeft opgelopen in de vorm van posttraumatische stressstoornis.	n.v.t.	Op basis van de aard en ernst van het onrechtmatig handelen heeft het slachtoffer.	n.v.t.	De rechtbank heeft in deze zaak aansluiting gezocht bij in de "Smartengeldgids" van de ANWB 18 ^e druk (2012) onder nummers 977 en 978

Uitspraak 5: ECLI:NL:RBDHA:2013:9276

5	Leeftijd	Aard letsel	Hypothetische vergelijking	Redelijke verwachting toekomst	Afweging goede en kwade kansen	Discriminatie	Deskundig rapport	Achtergrond	Smartengeld	Statistische gegevens	Aansluiting
ECLI:NL:RBDHA:2013:9276	10 jaar	Hersenletsel	Vergelijking is gemaakt door middel van schatting op redelijke verwachting toekomst door goede en kwade kansen van elkaar af te wegen.	Te verwachten huidige economische situatie, ook kinderopvang. Het is redelijk te veronderstellen dat kinderen van slachtoffer tot aan 10 jaar, naar school moeten, waardoor het slachtoffer niet zou werken. Vervolgens 36 ^e tot 67 ^e parttime zou werken. Aangezien het een feit is dat een kleine groep vrouwen bij geboorte van kinderen fulltime werken.	Het slachtoffer een VMBO basis opleiding zou moeten hebben afgerond. Naar oordeel van de rechter was het slachtoffer ten tijde van het ongeval nog te jong om op basis van haar leeftijd de beroepswens als kapster een berekening te maken. Daarnaast bleek dat het slachtoffer in het verleden al een achterstand had. Het is aannemelijk te veronderstellen dat het slachtoffer tegen de tijd dat zij naar het VMBO zou moeten, zich mogelijk had ontwikkeld tot een leerling die de VMBO-opleiding op gemiddeld niveau had aangekond.	n.v.t.	n.v.t.	De rechtbank is van oordeel dat er geen sprake was onderscheid op grond van het geslacht. De rechtbank dient immers rekening te houden met de beschikbare statistische gegevens en de persoonlijke omstandigheden van het slachtoffer, om een schatting te kunnen maken hoe het leven van het slachtoffer met het ongeval weggedacht eruit zou hebben gezien. “ De aannames laten immers alle ruimte om in afwijking van de statistische gegevens uit te gaan van een fulltimedienst verband wanneer op basis van persoonlijke omstandigheden voldoende aanleiding is”	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

Uitspraak 6: - ECLI:NL:RBMNE:2018:5461

6	Leeftijd	Aard letsel	Hypothetische vergelijking	Redelijke verwachting toekomst	Afweging goede en kwade kansen	Discriminatie	Deskundige rapport	Achtergrond	Smartengeld	Statistisch e gegevens	Aansluiting
ECLI:NL:RBMNE:2018:5461	2 jaar	Mislukte besnijdenis	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	Rapportages van de kinderuroloog	n.v.t.	Tijdens de begroting van het eerste deel van het smartengeld is de rechtbank uitgegaan van aard en ernst van het letsel en de klachten en beperkingen zoals die zijn beschreven in de rapportages van de kinderuroloog.	n.v.t.	Het tweede deel van het smartengeld, is het bedrag van het eerste deel dat in mindering is gebracht. De rechtbank heeft deze bedragen vastgesteld door aansluiting te zoeken bij nummer 567 Smartengeldgids 2018.

Uitspraak 7: - ECLI:NL:RBOVE:2019:2088

7	Leeftijd	Aard letsel	Hypothetische vergelijking	Redelijke verwachting toekomst	Afweging goede en kwade kansen	Discriminatie	Deskundig e rapport	Achtergrond	Smartengeld	Statistische gegevens	Aansluiting
ECLI:NL:RBOVE:2019:2088	Onbekend wel minderjarig	Psychisch letselschaden gevolge van misbruik van seksuele handelingen.	Een vergelijking gemaakt van de feitelijke inkomenssituatie na het ongeval met de hypothetische situatie van het ongeval wegdenken.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	Op basis van alle omstandigheden en rekening houdend met bedragen die door Nederlandse rechters in vergelijkbare situatie zijn toegekend.	n.v.t.	Bij werkopgaven salarisstroom van het slachtoffer Vanaf 2011. Onderbouwing: Slachtoffer is in 2011 aan het werk gegaan en 2012 afgestudeerd. Bij begroting schade gaat de rechter er van uit, misbruik weggedacht, dat slachtoffer medio 2010 zou zijn afgestudeerd en arbeidsmarkt op zou betreden,

Uitspraak 8: ECLI:NL:RBZUT:2011:3486

8	Leeftijd	Aard letsel	Hypothetische vergelijking	Redelijke verwachting toekomst	Afweging goede en kwade kansen	Discriminatie	Deskundige rapport	Achtergrond	Smartengeld	Statistisch e gegevens	Aansluiting
ECLI:NL:RBZUT:2011:3486	Vanaf 5 tot en met 15 jaar.	Psychische letselschade	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	Rechtbank achtte voor medische onderzoek naar geestelijke en mentale beperkingen van het slachtoffer n.a.v. seksueel misbruik. Tevens een arbeidsdeskundige om bevindingen van medische deskundige, in acht te kunnen nemen voor mogelijkheid en arbeidsmarkt.	n.v.t.	Op basis van het feit gedaagde zijn standpunten niet had weersproken smartengeld naar aard en ernst vergoed. Misbruik heeft slachtoffer ander mens gemaakt niet meer vrolijk, geen sociale contacten. Jarenlang geval als geheim bewaard. Zelfvertrouwen flink gedaald. Wat slachtoffer is overkomen zal altijd gedragen worden door hem.	n.v.t.	Gezocht door Nederlandse rechters in vergelijkbare gevallen zijn toegekend, daaronder het maximaal bedrag.

Uitspraak 9: ECLI:NL:RBZWB:2015:8736

9	Leeftijd	Aard letsel	Hypothetische vergelijking	Redelijke verwachting toekomst	Afweging goede en kwade kansen	Discriminatie	Deskundige rapport	Achtergrond	Smartengeld	Statistische gegevens	Aansluiting
ECLI:NL:RBZWB:2015:8736	12jaar	Maag en psychische traumatiserende klachten. Lichamelijke en geestelijke integriteit aangetast.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	Bij begroting is rekening gehouden met: aard van de inbreuk, omstandigheid gedaagde misbruik heeft gemaakt van minderjarige slachtoffer in de woning van her slachtoffer, waar zij zich veilig had moeten voelen en het feit gedaagde een onbekende voor het slachtoffer was.	n.v.t.	n.v.t.

Uitspraak 10: ECLI:NL:RBOVE:2015:1594 (dubbel check)

10	Leeftijd	Aard letsel	Hypothetische vergelijking	Redelijke verwachting toekomst	Afweging goede en kwade kansen	Discriminatie	Deskundig e rapport	Achtergrond	Smartengeld	Statistisch e gegevens	Aansluiting
ECLI:NL:RBOVE:2015:1594	6 jaar	Psychische letsel	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	Rapportage van deskundige Grimm is gebaseerd op bedragen van bijbaantje in de thuiszorg.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	Voor het deskundig e rapport van Grimm is aansluiting gezocht bij het Rekenbureau.

Uitspraak 11: ECLI:NL:RBAMS:2015:1618

11	Leeftijd	Aard letsel	Hypothetisch e vergelijking	Redelijke verwachting toekomst	Afweging goede en kwade kansen	Discriminatie	Deskundig e rapport	Achtergrond	Smartengeld	Statistisch e gegevens	Aansluiting
ECLI:NL:RBAMS:2015:1618	11 jaar	Psychische schade. Echter werd door tegenpartij letsel betwist, omdat zij niet voldoende konden motiveren waarom daar geen sprake was heeft de rechtbank hun motivering afgewezen.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	In het medische rapport is zowel de immateriële schade als het causale verband voldoende onderbouwd.	n.v.t.	Rechtbank heeft begroot op basis van de naar billijkheid en relevante omstandigheden, zoals de lange periode waarin het misbruik plaatsvond. Tevens dat als gevolg van het misbruik slachtoffer 2 maal een abortus is ondergaan.	n.v.t.	Voor onderbouwing is aansluiting gezocht bij een eerdere uitspraak van het Hof. ECLI:NL:GHAMS:2011:BR4200. Een soortgelijke uitspraak.

Bijlage 3

Schema's dossieronderzoek:

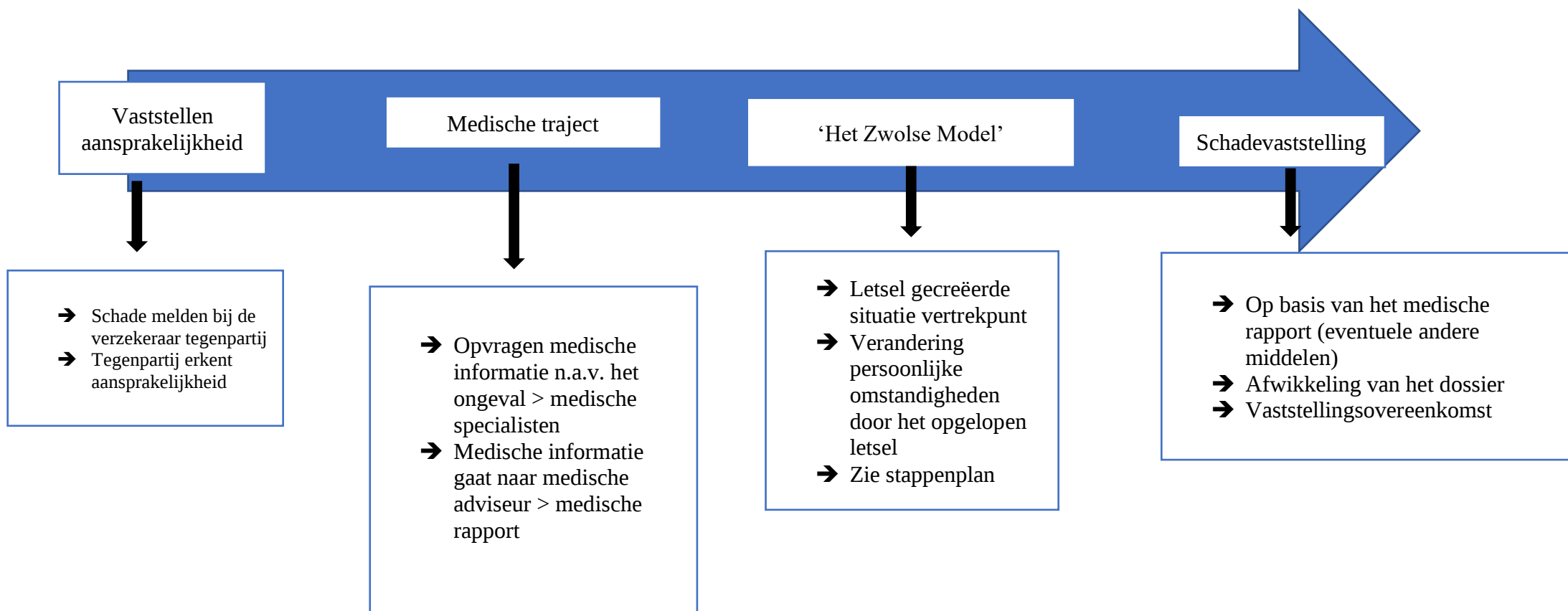
Dossiers	Leeftijd	Aard letsel	Hypothetische vergelijking	Rederijke verwachting toekomst	Afweging goede en kwade kansen	Discriminatie	Medische rapport	Achtergrond	Statistische gegevens	Smartengeld	Aansluiting
16-AMS-245	4 jaar	Gebroken been en littekens	Nee	Als cliënt het ongeval niet zou hebben gehad dan zou hij vóór de zomer van 2013 met groep groep 1 begonnen zijn. De kans was groot dat hij zonder ongeval na da zomer dan naar groep 2 zou gaan.	Nee	N.v.t	Triage Medisch Adviesbureau	Niet meegenomen in schadebegroting	N.v.t	Uitgekeerd omdat: langer periode van aanhoudende klachten + litteken letselschade richtlijn voor smartengeld	Weliswaar niet van het kind, maar betrof jonge moeder die door ongeval zelf studievertraging heeft opgelopen.
16-AMS-340	13 jaar	Lichte hersenschudding, neklachten, schouderklachten, hoofdpijn, concentratieprobleem	Ja	(Studievertraging: afwegende de goede en kwade kansen toch een risico opgenomen	Afweging goede en kwade kansen. Op basis van jonge leeftijd en	N.v.t	Triage Medisch Adviesbureau	Niet meegenomen in de schadebegroting	N.v.t	Niet concreet onderbouwd, gebruikt gemaakt van	Letselschade richtlijn voor smartengeld

		emen en angstklachten.		waarbij kans op doublure 50% is gezien de klachten.)	aanhoudende klachten (grote kwade kans)					letselschade richtlijn	
17-AMS-098	14 jaar	Fractuur rechterenkel en schedelbasisfractuur	N.v.t.	N.v.t.		N.v.t	Triage Medisch Adviesbureau		Zal gebruik van worden gemaakt omdat in de optiek van de jurist de hersenletsel invloed heeft gehad op de schoolprestaties	letselschade richtlijn voor smartengeld	
18-AMS-043	8 jaar	Posttraumatische stoornis, concentratieproblemen Angstklachten, hoofdpijn en slecht slapen	Ja		Afweging gemaakt dat het goed zal komen in verband met de jonge leeftijd en het dat dat de klachten niet objectificeerbaar zijn	N.v.t	Triage Medisch Adviesbureau		N.v.t	letselschade richtlijn voor smartengeld	
18-AMS-345	15 jaar	Pijn in linkerbeen na het ongeval, loopt daardoor scheef waardoor voetafwijking heeft naar buiten en loopt hierdoor mank. Psychische schade	Ja		Afweging gemaakt op basis van, niet objectificeerbaar letsel in combinatie met jonge	N.v.t	Triage Medisch Adviesbureau		N.v.t	letselschade richtlijn voor smartengeld	

					leeftijd, jurist acht goede kans.						
--	--	--	--	--	---	--	--	--	--	--	--

Bijlage 4

Standaard eenzijdig schadeafwikkeling traject Randstad Personenschade + Zwolse Model als gedachtegang

Stappenplan uitgewerkt:

Punten waarmee rekening gehouden dient te worden tijdens het punt ‘letsel gecreëerde situatie vertrekpunt’

Jurist dient zich het volgende af te vragen vooraf het vast stellen van de schadebegroting.	Eventuele antwoorden:
Stap 1: Wat voor een ongeval betreft het?	- Zal verschillen per toestand/cliënt
Stap 2: Hoe is de huidige situatie na het ongeval?	- Vlot/ langzaam herstel?
Stap 3: Welke affect heeft dit op minderjarige?	- Geen mogelijkheid normale terugkeer maatschappij - Financieel onzekere toekomst? - Psychische problemen opgelopen?
Stap 4: Hoe kan dit worden verzacht?	- Schadevergoeding om zetten in spaargeld + BEM Clausule - Aantal jaar na schadeafwikkeling de schadebegroting her berekenen

Met het behulp van de bovenstaande stappen is het de bedoeling dat de huidige knelpunten zoveel mogelijk worden verminderd. Deze vragen zien uitsluitend op het minderjarig slachtoffer zelf en is doelgericht. Hier zal geen gebruik gemaakt hoeven worden van de familiale achtergrond bijvoorbeeld. De vooruitgang in het herstel zal de uiteindelijke vergoeding kunnen vaststellen met behulp van het medische rapport.